

**R. P. Francisci Svarez, Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Olim
Primarij Theologiae Professoris emeriti, Opvs De Triplici
Virtute Theologica, Fide, Spe, Et ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1622

Disp. 5. De regulis, quibus Fidei obiectum infallibiliter proponitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93448](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93448)

duntur suo modo manifestantur, iuxta illud Christi Domini Ioan. 16. *manifestavi nomen tuum hominibus, & ita uniuersaliter verum est, & omne lumen manifestare, & omnem manifestationem esse à lumine: tum etiam, quia licet verba intelligantur de manifestatione euidente, Paulus solum dicit omne, quod manifestatur lumine manifestari, non tamen dicit è conuerso omne lumen facere euidentem manifestationem alicuius rei. Ad tertium negatur omnem habitum euidenter discernere suum obiectum, ab extraneis: nam hoc est proprium scientiæ: reliqui vero discernunt modo sibi accommodato, & ita fides Christiana discernit cum certitudine, humana vero cum probabilitate: habitus denique voluntatis, neutro modo, sed tantum operando, seu in actu exercito, ut sic dicam. De materia ultimi argumenti dicenda sunt multa in disputatione 6. nam ante voluntatem credendi, duo actus possunt intelligi in intellectu, vnus practicus, scilicet credendum est, de quo est magna quaestio, an sit naturalis, aut supernaturalis, quæ ibi tractabitur; alius est speculatiuus, scilicet hoc est credibile, & de hoc est sermo in præsentia: & de illo dicimus esse naturalem, quia est per naturalem discursum, & ex principijs naturaliter cognitis, ut probatum est: & ita potest argumentum in contrarium retorqueri.*

Ad Tertium

Ad quartum

DISPUTATIO QUINTA.

De regulis, quibus fidei obiectum infallibiliter proponitur.

Vanis certitudo fidei ex sola infallibili Dei autoritate essentialiter pendeat, quia tamendoctrina eiusdem fidei non immediate à Deo ad singulos credentes descendit, iuxta dicta disputatione præcedenti sect. 1. ideo, inter Deum, & nos, necessaria censetur aliqua via, per quam doctrina illa Ecclesiæ infallibiliter innotescat: & hæc vocatur regula infallibilis fidei. Quæ ex parte obiecti, per modum proponentis, seu applicantis se tenet: & ideo eius tractatio ad hunc locum spectat: & ita tractari solet à Theologis 2. 1. q. 1. ar. 10. & ab alijs qui de fundamentis fidei scripserunt, ut à Driedone lib. de Dogmat. & Cano in opere de Loc. Theolog. Bellarm. in 1. tom. in lib. de verbo Dei, & sequentibus, Castro lib. 1. de Hæres. & alijs multis. Ut autem melius intelligatur, de qua res sit sermo, distinguere possumus inter proponentes fidem, quendam proximum, & alium remotum. Proximum voco ipsum prædicatorem, vel doctorem qui fidem docet, & suadet, remotum appello Scripturam Concil. vel aliquid simile, in quo solet fundari verbum doctoris, ut suam doctrinam veram fidem esse persuaदेat. Inter quos duos, quoad nos, hæc cernitur differentia, quod proximus proponens non habet de se autoritatem, ut doctrinam suam certam esse ostendat: sed oportet, ut aliunde illam confirmet: in proponente autem remoto, ut in suo ordine sit sufficiens, debet supponi hæc autoritas, & ideo illud vocatur regula fidei. De hac ergo regula, seu proponente remoto, in præsentia nobis sermo est, ut autem paremus viam ad illius necessitatem ostendendam, oportet pauca de proximo proponente præmittere.

Proponens fidem alius proximus, remotus alius,

Discrimen inter ipsos.

SECTIO PRIMA.

Vtrum proxime fidem proponens infallibilis autoritatis, aut veritatis esse debeat?

Partis neg. argumentum,

Videtur pars negatiua huius quaestiones, per se manifesta: nam hic proximus proponens solet

esse priuatus homo, seu doctor, qui non habet maiorem autoritatem, quam humanam: & non habet promissionem diuinam, quod veritatem infallibiliter assequatur, vel alijs tradat, ergo non est unde habeat infallibilem autoritatem: unde hac ratione docent Theologi, non sufficere plures Theologos, etiam Sanctos, & sapientissimos ad confirmandam doctrinam, ut infallibilem, & certam, quia sunt homines, qui possunt vel decipere, vel decipi. Præterea sæpe contingit, ut qui hoc tempore Catholicus est, & veram doctrinam docet, postea fiat hæreticus, ut in Tertul. Origene, Eusebio, & alijs videre licet: ergo nullius hominis proponentis immediate doctrinam fidei, potest esse autoritas, vel veritas infallibilis. Denique sæpe contingit hæreticum hominem suam doctrinam proxime proponere tantam fidem certam, quem tamen conitar esse fallacem: sed non est maior ratio infallibilis autoritatis in doctore catholico docente veritatem: ergo nunquam requiritur hæc autoritas in proximo proponente.

Vide Sancti lib. 2. decal. cap. 7. nu. 15.

2. In contrarium vero est, primo quia ea quæ docentur à proximo fidei predicatore accipienda sunt tanquam certa, & infallibilia: ergo necesse est ut credamus illum non posse mentiri in his, quæ affirmat: nam si hoc posset de illo existimari, aut in dubium reuocari, consequenter dubitari posset de veritate doctrinæ ab eo traditæ, & ita iam non haberetur certa, & infallibilis: ergo necesse est, ut is, qui proxime fidem proponit, sit apud credentes infallibilis autoritatis, nam hæc autoritas solū in hoc consistit, quod is, qui loquitur mentiri non possit, nec falsum dicere. Et confirmatur, quia qui sic proponit fidem, obligat ad credendum fide infusa, id quod proponit: ergo obligat ad credendum eadem fide ipsum non decipere in eo, quod dicit, neque decipi, quia vnum ex altero manifeste sequitur: ergo etiam obligat ad credendum eadem fide, ipsum habere infallibilem autoritatem in eo dicto. Denique confirmatur, quia alias falsa doctrina, vel hæretica posset æqualiter proponi, ac catholica, quod non videtur admittendum: quia iam videretur impossibile, fideles reddi certos de veritate doctrinæ sibi propositæ, cum hæc veritas in suo genere pendeat à proponente, & quantum hoc sit secundario, & tanquam ab applicante: nihilominus illa dependentia sufficit, ut doctrina reddatur incerta, si potest esse falsa, cæteris paribus ex parte proponentis: ergo oportet, ut ille aliquo modo participet infallibilem autoritatem in dicendo.

Partis affirm. argumentum.

Confirm. 1.

Confirm. 2.

3. Brevis resolutio in hoc puncto est, duobus modis posse intelligi, esse infallibilem autoritatem in proponente: vno modo permanenter, & vtritaque per modum habitus: alio modo solum actualiter, quantum ad certitudinem illius doctrinæ, quæ sufficienter proponit, ut à Deo traditam, vel, ut definitam ab aliquo habente autoritatem. Dicendum ergo est, proximum proponentem fidem, non habere autoritatem infallibilem priori modo, hoc enim conuincunt priora argumenta. Ratio autem propria est, quia res fidei proposita ab aliquo prædicante, non habet autoritatem ab ipso secundum se spectato: nam ille tantum applicat diuinam autoritatem: & quantum conditio, seu qualitas proponentis possit aliquid conferre ad credibilitatem rei propositæ, non tamen sufficit ad infallibilitatem: imo etiam in ratione credibilis, solum est vñ ex motiuis, quod nisi multis alijs adiuvetur nõ sufficit ad necessariam propositionem fidei: ergo signum est in proximo proponente, nec requiri nec inueniri regulariter hanc infallibilem autoritatem. Neque contra hoc procedunt argumenta posteriori loco facta: nam ad illa sufficit, quod in sequenti assertionem dicemus.

Infallibilis propositio fidei duplex.

Assertio 1. negat de priori propositione infallibilitatem.

Assertio 2. da affirmat.

4. Dico ergo vterius, quoties proximus proponens

de posteriori
propositione
Quo ratio
probat.
Quid valent
argumenta
posita nu. 1.
Amplius ex-
plicatio pro-
positi argu-
mentis.

hens sufficienter facit credibilem veritatem propo-
sitam, ita ut inde oriatur obligatio illam credendi,
tanquam dictam à Deo, necessarium esse, ut propo-
siti credatur esse infallibilis autoritatis, seu veri-
tatis actualis, in eo, quod dicit. Hanc assertionem
probat rationes factæ secundo loco, quarum sum-
ma est, dictum, & dicentem esse inter se necessario
connexa, ita ut non possit res dicta existimari infal-
libiliter vera, quin etiam ipse dicens credatur non
posse fallere, in eo, quod sic dicit: sed quoties veritas
fidei sufficienter proponitur, obligatur homo ad cre-
dendum rem dictam tanquam infallibilem: ergo
consequenter debet necessariò credere, sic loquentē
non fallere: & hoc est credere illum in tali actu ha-
bere infallibilem autoritatem. Neg contra hoc vr-
gent priora argumenta, nam solum probant, talem
personam ex se non habere huiusmodi autoritatē,
nec etiam ex infallibili assistentia Dei illi promissa,
sed habere illam ex omnibus requisitis ad sufficien-
tem propositionem fidei, cum qua credimus esse cō-
fundam talem Dei providentiam, ut non permittat
subeius autoritate ita proponi, quod reuera ab ip-
so reuelatum non est: nam hæc providentia neces-
saria est, ut homines possint certo credere Deo sic lo-
quenti.

5. Et explicari amplius potest: nam duobus mo-
dis valet quis proponere rem credendam. Primo
tanquam sibi immediate reuelatam: & tunc necesse
est, ut aliquo miraculo, vel signo diuino suam reue-
lationem cōfirmet, ut dicitur in Cap. cum ex iunio de
Hæret. & sic cum Deus confirmet specialiter ta-
lem sermonem, inde habebit infallibilem veritatē:
quia, ut diximus, nō potest Deus facere miraculum,
in confirmationem falsitatis. Alio modo proponit
aliquis fidem, tanquam alijs reuelatam: & tunc ne-
cesse est, ut illam confirmet aliqua infallibili regu-
la fidei: quia non potest alter obligare ad credendā
illam veritatem, ut infallibilem; imo necesse est, ut
illam infallibilem regulam applicet cum morali e-
videntia, ac certitudine, ita ut de illa non possit ra-
tionabiliter dubitari: & ita in primis necesse est, ut
quod proponitur non sit contrarium antiquæ fidei:
deinde ut publice, & in conspectu Ecclesiæ propo-
natur sine ulla contradictione ex parte Ecclesiæ, &
cum sufficiente attestatione pastorum eius: si autē
hæc concurrant, non poterit esse falsum id, quod
proponitur. Quod si aliquando videtur ita propo-
ni, quod falsum est, solum est ex ignorantia, & inad-
uertentia audientium; in re tamen ipsa, nunquam
erit sufficiens propositio, ut supra etiam dixi. Vnde
tandem considerari potest differentia inter duos
prædictos modos locutionis infallibilis: quando
enim autoritas infallibilis quasi permanenter cō-
uenit ipsi loquenti, talis eius autoritas dat infal-
libilitatem, & contuliat autoritatem rei dictæ saltē
quoad nos; quia eo ipso, quod res aliqua traditur
ab habente huiusmodi autoritatem, fit infallibile
quod dicitur. At verò è contrariò in alio modo, po-
tius ipse proponens autoritatem accipit infalibi-
lem, ut sic dicam, à doctrina, quam tradit, & à signis,
vel regulis, quibus illam confirmat, ut satis explica-
tum est.

SECTIO II.

Utrum sit necessaria in Ecclesia aliqua infal-
libilis regula fidei?

EX dictis sectione præcedente satis constare po-
test, quod per regulam fidei infallibilem intelli-
gamus, requiritur enim in primis ut sit aliquod di-
stinctū ab autoritate diuina, quia non se habet, ut
prima ratio credendi, sed ut applicans illam. Deinde
oportet ut infallibiliter applicet, ita ut non possit
subesse falsum dicto eius, quia aliàs non erit regula

infallibilis. Vnde vltius necessarium est, ut hanc
autoritatem habeat permanentem, & ex aliqua
certa promissione diuina, quia aliàs neque esse po-
terit, neque habere autoritatem. Tandem debet
esse generalis regula omnibus communis, quia in
hoc differt à proximo proponente, & est quasi in-
trinsecum, & de ratione regulæ. Videtur ergo non
esse necessaria talis regula. Primò quia sufficit ad fi-
dem reuelatio Dei, & sufficiens propositio, iuxta su-
perius dicta; sed illa duo possunt concurrere sine ta-
li regula; ergo non est necessaria. Secundo videtur
impossibile, vel inutile, quia illa regula, cui fit quid
creatum, non habet ex se talem autoritatem infal-
libilem; ergo oportet ut aliunde illam habeat; ergo
necessarium est, ut hoc ipsum de fide sit certum: er-
go necessaria erit regula, per quam id constet: quæ
igitur erit talis regula? non enim sufficiet ipsamet,
quia nemo potest de se testimonium perhibere, nec
potest esse alia, quia eadem difficultas, vel interro-
gatio de illa fiet, & sic in infinitum procedetur, vel
inter ipsas regulas cōmittetur vitiosus circulus, si si-
bi mutuo testimonium præbeant: ergo nullo modo
potest intelligi utilitas talis regulæ. Tertio, ante Ec-
clesiam Christi iam incarnati, fuit vera fides in mū-
do, imo etiam ante Moysen; & tamen tunc non erat
aliqua sensibilibus, seu creata regula fidei: ergo non est
necessaria ad credendum.

2. Nihilominus dicendum est, necessariam esse
in Ecclesia regulam aliquam infallibilem fidei, cui
omnes summa certitudine credere teneantur, &
qua ut possint prædicatores fidei, & doctores Ec-
clesiæ ad discernendā catholicam doctrinam à falsa,
& ad fidem ipsam sufficienter proponendam. Asser-
tio est de fide, specialiter tradita à Concil. Trid. sess. 4.
neque oportet nunc alijs testimonijs illam probare,
tum quia in particulari id commodius fiet circa sin-
gulas regulas. Tum etiam, quia nullus fere est hære-
ticorum, qui aliquam regulam fidei infallibilem nō
admittat, saltem diuinam scripturā, quod si aliqui
fuerint, qui nullam recipiant, parum contra illos
authoritas valebit; sed agendum contra illos erit,
sicut contra paganos, ex signis credibilitatis fidei
nostræ, & ex ratione. Duplex ergo ratio præcipua
occurrit ad confirmandam assertionem positam.
Prima sumitur ex dictis in scet. præced. & ex inordi-
naria lege, & modo, quo fides propagatur, & confer-
uatur in mundo, per hominum prædicationem, &
doctrinam: nam in hac fidei conseruatione, & deri-
uatione à quibusdam in alios, non sunt illa miracu-
la, & signa, quæ in fidei plantatione facta fuerunt;
ergo ut fides nunc possit proponi sufficienter, tan-
quam infallibilis, & certa, necessarium est, ut detur
aliqua regula infallibilis doctrinæ, ut is qui proxime
fidem proponit, possit illam sufficienter confirma-
re, ostendendo sub tali regula esse contentam: aliàs
nullus superesset modus proponendi hanc doctri-
nam, ut infallibilem.

3. Secunda & potissima ratio, & quæ præceden-
tem magis declarat, est, quia Ecclesia Christi, vna est,
& perpetuitatem habet, iuxta verbum Christi, Super
hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non
perualebunt, aduersus eam, Matth. 16. hæc autem Ec-
clesia non potest in suo esse, & in sua puritate conserua-
ri, nisi vna, & eadem fides in ea semper duret: tum
quia sicut est vna Ecclesia, & vnus Deus, ita est vnum
baptisma, & vna fides, teste Paulo ad Ephes. quarto.
Tum etiam quia fides est quasi vinculum huius Ec-
clesiæ, & quasi forma per quam constituuntur mē-
bra eius. Impossibile autem est vnitatem fidei con-
seruari in hac Ecclesia, nisi sit in ea aliqua infallibilis
regula, quam omnia huius Ecclesiæ membra in cre-
dendo sequi teneantur: ergo talis regula neces-
saria est, & ideo in Ecclesia deesse non potest: nam
prudētissime, & sufficientissime instituta est, neq;
CHRISTVS illi defuit in necessarijs. Tantum su-
perest

3.

4.

Pro parte ne-
gatiua Ratiō
prima.

Secundā.

Tertiā.

Assertio affir-
matua de fi-
de.

Trid autori-
tate probatur

Ratio primā
pro eadem.

Ratio altere
declans
præcedente.

pereff probanda minor, cetera enim omnia ostensa sunt, & per se sunt clara. Quod ergo impossibile sit, unitatem fidei conservari sine regula probatur: quia deficiente regula, necessarium esset, ut unusquisque iudicium suum, & opinionem pro regula sumeret in discernenda vera fide à falsa: vel certe quoniam vulgaris populus, & fideles indocti non possunt suo iudicio hoc discernere, necessarium esset, ut unusquisque populus doctorem aliquem pro regula sibi proponeret, tunc autem, & incertissima esset talis regula, & tot essent regulæ quot iudicia Doctorum, unde necessario fieret, tot esse fides, quot capita Doctorum, quia hæc est naturalis conditio hominum, ut inter se vix conveniant in iudicijs, & opinionibus, maxime in rebus quæ evidentius non cognoscuntur. Et hoc evidenter confirmat experientia supra notata, de hæreticis discedentibus à regulis fidei: nam eo ipso in sectas pene infinitas inter se diuiduntur, & nunquam in eodem statu permanent. Confirmatur etiã quia quotidie oriuntur in Ecclesia dubia, & controuersie circa res fidei: ergo nisi sit aliqua regula infallibilis, ad definiendas illas, omnia tãdem ad humanam opinionem reuocabuntur. V. g. de veritate Trinitatis fuit magna olim controuersia in Ecclesia, quæ nisi per regulam infallibilem definita esset, non posset nunc esse certa de fide, quia post illam controuersiam non est facta noua reuelatio illius mysterij: ergo non potuisset certo definiri sine regula infallibili, & idem est de incarnationis mysterio, de Eucharistia, & alijs; quia nullum est, quod hæretici in dubium non reuocauerint, vel negauerint. Ergo ut fides Apostolica sine nouis reuelationibus, & miraculis, quibus illa confirmatur, possit pura, & certa conservari, necessaria est aliqua infallibilis regula, quam in illa retinenda, & sequenda, amplectamur.

4. Rationes autem in contrarium, non multum vrgent, & secunda, quæ aliquam difficultatem habet, pendet ex dicendis. Ad primam ergo respondeo reuelationem, & proximam propositionem fidei sufficere quidem in primis credentibus, qui à Deo immediate fidem receperunt. Item posset sufficere in quolibet particulari credente, si per noua miracula, vel signa vnicuique applicaretur fides, hoc tamen extraordinarium est, & extra legem, & ideo ad ordinariū modum propagandi fidem, vel conferuandi illam per continuam successionem, & discernendi illam cum certitudine à falsis doctrinis, necessaria est aliqua regula infallibilis, ut explicatum est. Ad secundam, pro nunc dicimus, regulas fidei sese mutuo iuuare, & vnã alteri auctoritatem conciliare, & hoc sine defectu certitudinis, quia sunt diuersarum rationum, & singulæ sunt sufficenter propolitæ, & omnes simul inter se collatæ faciunt quãdam euidentiam credibilitatis, quod omnino sufficiant in suo genere ad confirmandam fidem, ut ex sequentibus patebit. Addi etiam potest, quod licet homo non possit de se ipso testimonium ferre, Deus tamen potest, propter suam infinitam auctoritatẽ, & ita etiam regula fidei quatenus est speciale organum, per quod Deus loquitur, interdum potest testimonium præbere, & in se habet aliquid peculiare ex diuina prouidentia, & ordinatione, unde fiat quidam credibile, talem esse regulam fidei, & diuinã assistentiam habere, ut est in Scriptura. V. g. concordia Prophetarum, cum euentibus, & sic de alijs, quæ postea explicabimus. Ad tertiam negatur assumptum: semper enim fuit in mundo aliqua certa regula fidei, ut in sectione 4. specialiter dicam.

5. Supererat vero hoc loco querendum quot sint hæ regulæ fidei, sed hoc constabit melius extrã sectione singularum. Nunc solum aduerto, non esse confundendas hæ regulas cum locis Theologicis, id est, ex quibus Theologia solet suas assertiones confirmare, nam hi loci decem numerari solent, quinque

tamen illorum ad regulas fidei non pertinent, qui sunt: ratio humana: auctoritas Philosophorum: Historiæ humana, etiam Ecclesiastica: sententia scholasticorum Theologorum: & sententia Patrum. Nam hæc quæque vtilia quidem sunt ad suadendas veritates Theologicas, & asserri possunt, non solum ad principia Theologiæ, sed etiam immediate ad conclusiones comprobandas. Non tamen habent infallibilem auctoritatem, neque plusquam humanam, & ideo ad regulas fidei non pertinent: nam regula fidei, infallibilis esse debet. Aliqui vero consensum Sanctorum Patrum, vel etiam scholasticorum omnium excipiunt, sed non est necessarium, ut ex dicendis constabit: quia licet Patres, vel Scholastici in aliqua sententia conveniant, non asserendo illam esse de fide, sed iudicium suum in ea proferendo, non faciunt rem de fide: quia semper manent intra mensurã auctoritatis humanæ, licet magna sit temeritas ab eis dissentire. Si autem conueniunt asserendo rem esse de fide, semper applicabunt aliquam regulam fidei, cuius ipsi sunt quasi testes, & ratione illius, faciunt certam fidem. Igitur quinque alia solent à Catholicis inter regulas fidei numerari, quæ sic colligere possumus. Regula enim fidei esse potest, vel inanimis, quæ sensum explicare non potest, vel viuã, & animatã, quæ loqui potest. Prior duplex est, scilicet scripta, vel nò scripta. Nam Scriptura, quæ est prima regula, non loquitur, nec potest interpretari se ipsam: regula autem nò scripta vocatur traditio, quæ semper fundata in antiqua consuetudine eorum, qui nos præcesserunt: & ideo inter mortuas regulas computatur. Viua autem regula dicitur persona quæ viuãt, & loqui possit, quæ duplex distingui potest, scilicet ficta, seu mystica, aut vera: prior est Ecclesia, quæ est corpus mysticum Christi: quæ dupliciter potest etiam considerari: scilicet, vel in se, & formaliter, quatenus est congregatio omnium fidelium sub vno capite Vicario Christi, & sic proprie vocatur Ecclesia: vel potest considerari, quatenus est in principibus eius congregatis in vnum, quæ Congregatio concilium appellatur. Quod si generale sit & legitimum, vniuersalem Ecclesiam representat. Persona autem vera, quæ sit regula fidei, solum esse potest Pontifex Summus, & Christi Vicarius, seu Episcopus Romanus, & ita resultant quinque regulæ, quæ ad tres reduci possunt scilicet: Scriptura, Traditio, & Ecclesia, vel secundum se sumpta, vel ut loquens per Concilium, vel per suum caput, de quibus breuiter dicendum est.

SECTIO III.

Utrum Scriptura Sacra sit regula fidei.

Supponimus dari in Ecclesia quosdam libros, quos canonicos vocamus, in quibus verbum Dei scriptum contineri credimus: quæ suppositio tanquam dignitas, seu primum principium accipitur ab omnibus, qui Christianorum nomen profitentur: & ideo inter eos probandum non est, ut recte Castro lib. 1. cont. Hæres. cap. 2. notauit, quia nulla doctrina iuxta Philosophum probat sua prima principia: de ita hoc fundamentum admittunt omnes, qui consentiunt Christum etiam si alias hæretici sint: qui autem Scripturas negant, præsertim Noui testamenti, solum sunt pagani, aut Iudæi, contra quos ex alijs principijs agendum est. Hoc ergo posito, inquirimus an Scriptura hæc sit regula fidei: quæ quæstio duos potest habere sensus, vnus est an hæc Scriptura sit talis regula fidei, ut nihil sit credendum, nisi quod in ea continetur. Et nunc non proponitur in hoc sensu, sed tractabitur sectione sequente. Alter sensus est, an hæc Scriptura sit talis regula, ut quidquid in ea continetur, tanquam de fide diuina certum recipiendum sit: & hoc est, quod nunc agimus.

Ra-

Consensus
patrum, &
Doctorum
per se, non
est regula fidei.

Collectio
regulæ fidei.

Disp. 4. Sect.
4. num. 12.

Concluditur
assertio.

Ad rationem
in num. 4.

Ad secundam

Ad tertiam.

Quot sint loci
Theologici, & quo
modo ad fidei
regulas, distinguantur.

Queritur
vero an quæ
continetur
omnia de fide
de.

1. Ratio autem dubitandi est, quia regula debet esse nota, & certa; quia alias non poterit applicari, neque esse veluti mensura credendorum. Hæc autem Scriptura non est nota, neque certa: nam plures partes eius in dubium reuocantur sunt, & à multis non admittuntur: neque apparet via qua fiat certum, & notum, quæ sit vera Scriptura. Secundo regula debet esse vniformis & semper eadem, & quasi indubitabilis, vt de mensura dicunt Philosophi, Scriptura autem hoc non habet: nam ipsa originalis litera, prout à primo scriptore scripta fuit, non extat; sed per varia transumpta, imo per plures translationes ad nos peruenit, in quibus est magna varietas, vel lectio, in eadem lingua: vel translationum, in diuersis: ergo non potest hæc regula applicari tanquam certa, & vniformis mensura. Tertio. Regula debet esse clara, & peripicua: Scriptura autem est valde obscura, & quid amplius est, sub vna litera plures habet sensus, vt mysticos, vel literales, ex quibus mystici non faciunt per se certam fidem, vt etiam Theologifatur. Literales autem sunt ambigui, & ideo difficilium est, sensum ab Spiritu S. intentum attingere, & aliquando necessarium est proprietatem literæ tenere: aliquando vero litera occidit, vt dixit Paul. 2. ad Cor. 3. & ita exponit Aug. in princip. de doctrin. Christi. ergo non potest Scriptura esse vniformis regula. Quarto possumus argumentari: quia scriptores Canonici interdum aliqua interponunt ex proprio spiritu: vt aliqui censuerunt, teste Hier. super epist. ad Philem. quia interdum proferunt alia, quæ non videntur Spiritu S. digna, vt sunt multæ quæ valde familiariter Apostoli in suis epistolis scribunt vt salutationes familiares &c. talis etiam videtur exculatio authoris lib. 2. Machab. in vltimis verbis: vbi veniamoret si aliquid minus digne tractauit. Item iuramentum Pauli ad Gal. 1. Ecce coram Deo quia non mentior, & similia quæ omnino efficere videntur, ne Scriptura sit regula infallibilis: nam si aliquid est purè humana, tota redditur incerta.

3. Priusquam veritatem catholicam ostendamus, defini oportet, quid in definitione Scripturæ sacre, quæ varie solet definiti, nobis vero nunc placet sequens descriptio: Est Scriptura inscriptio Spiritus S. scripta, dictata non tantum pñsum, sed etiam verba. In qua descriptio, Scriptura ponitur loco generis, vt constitat: debet autem hæc Scriptura habere Deum authorem proprium (quæ est altera definitionis particula) vt docet Trident. sess. 4. & habet in ipsamet Scriptura: sic enim ait Petrus 2. Canon. cap. 1. non voluntate humana, sed Spiritu sancto inspirante locuti sunt Sancti Dei homines, & ad Hebr. 1. Olim Deus loquens Patribus in prophetis: sicut etiam Christus dicit Matth. decimo. Non enim vos estis, qui loquimini: sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis: & Moyfi dixit Deus Exod. 3. Ego ero in ore tuo, & plura alia statim asseremus. Ratio autem, & necessitas huius conditionis est, quia nisi Scriptura habeat Deum authorem, non potest diuinam auctoritatem habere: ergo neque infallibilem veritatem, quia solus Deus infallibilis est: & ideo dicit egregie August. concione 2. in Psalmum 90. De Cuius a qua peregrinamur Scripta nobis veniunt litera.

4. De tertia particula, videl. Scripturam, vt Canonica sit, debere esse ab Spiritu sancto, etiam quoad verba, aliqui dubitant: tum quia non videtur necessarium ad certitudinem fidei, & veritatis Scripturæ sacre. Tum etiam quia verba scriptoris sacri, interdum sunt minus polita, & aliquando fortasse non satis congrua, & ideo non videntur Spiritui sancto attribuenda. Nihilominus dubitandum non est, de veritate, & necessitate illius particule. Primo, quia videtur ex ipsamet Scriptura colligi Psal. 44. Lingua mea calamus scriba velociter scribens, quæ de scriptore canonico comparato ad Spiritum sanctum, ibi interpretantur Basil. Theodor. & alij. Item Gregor.

in præfat. moral. cap. 1. & quos affert Lorinus ad eundem locum, & optime Genebrar. & Bellarmini. Azor. tomo 1. lib. 8. cap. 1. q. 11. Sicut ergo verba quæ loquitur lingua, vel quæ calamus scribit, ab spiritu loquentis, vel scribentis dictantur: ita verba Canonici scriptoris, ab Spiritu sancto: quod idem David confirmat 2. Reg. 23. dicens, Spiritus Domini locutus est per me, & sermone per linguam meam, sic etiam dixit Psalm. 86. Dominus narrabit in scripturis populorum: Si ergo Dominus narrat, ipse est qui principaliter verba proferat: & hoc modo idem confirmatur ex illo Lucæ 1. Sicut locutus est per os Sanctorum. Est etiam optimum testimonium Matthæi 22. vbi CHRISTVS argumentatur. Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, si filius eius est? Supponit ergo illud verbum Dominus fuisse ab Spiritu sancto dictatum. Item Matth. 5. ait tota vnum, aut vnus apex non prateribit à lege: indicans omnia esse diuina. Denique facit illud Ezechiel. 1. Vberat impetus spiritus, illuc gradiebantur, quod de Euangelistis intelligit Ecclesia: nam in suis scripturis ex impetu spiritus mouebantur. Secundo hoc sentiunt Patres. August. 7. Confess. cap. vlt. Chrysostom. homil. 29. in Ioan. Ambros. super Lucam in principio. Theodor. in initio Psalmorum. Gregor. supra, & alij quos referunt Bellarm. lib. 1. de verbo Dei cap. 2. Cano lib. 2. de locis Theol. ca. 18. & plures moderni scribentes de hac materia. Tertio, ex nominibus sacre Scripturæ colligitur etiam hæc dignitas eius, vocatur enim verbum scriptum Dei, & Scriptura diuina, & eloquia Dei, ad Rom. 3. quæ omnia, & similia supponunt, verba ipsa esse à Deo: alias si tantum sensum Spiritus sanctus dictaret, posset quidē doctrina dici esse à Deo, non tamen ipsa verba, seu scripta, & propterea et hæc Scriptura vocatur sacra ex materia, & ex authore, & libri eius vocantur Sancti, 1. Machab. 12. ac denique sola illa per anthonomasiam Scriptura vocatur ad Rom. 9. de quibus nominibus plura videri possunt, in Salmerone tomo 1. Prologo 1. Serario in prolegomeno ad Epistol. Canonicas cap. 25. denique particula illa videtur necessaria ad distinguendam Scripturam sacram ab alijs scripturis, quarum sensum etiam Spiritus sanctus dictat, & nihilominus in Canone sacrorum librorum non numerantur, vnde etiam hæc Scriptura canonica appellatur id patet de Concilijs, quia etiam in eorum definitionibus, seu decretis, Spiritus S. dictat sensum, & veritatem, & nihilominus sacra Scriptura non sunt, quia scilicet verba non dictat. Et si Lorinus, & alij pie sentiant appositum illum vide 2. Petr. 1. 5. Accedit.

5. Atque ita patet responsio ad primum motum in contrarium insinuatam. Nam licet fortasse hæc proprietates Scripturæ, non esset necessaria ad certitudinem sententiarum: fuit tamen necessaria ad specialem dignitatem, & prærogatiuam talium librorum, & vt in maiori veneratione haberentur, tanquam verba Dei, sicut re vera habiti sunt: item, vt non solum intelligeremus seruari in eis veritatē, quoad sententias præcipue intentas, sed etiam in omnibus, quæ per occasionem, seu incidenter dicuntur: ac denique vt singula verba, mysterium aliquod continere posse intelligeremus. Vt autem hoc facilius creditur fiat, & respondeamus ad aliud motum dubitationis, aduerto quod duobus modis possit intelligi singula verba Scripturæ esse ab Spiritu sancto, scilicet per specialem motionem, antecedentem, vel tantum per assistentiam, & quasi custodiam. Prior modus erit, quando Spiritus sanctus, vel imprimat conceptum verbi per species infusās, saltem per æcīdēns: vel peculiariter mouendo, & excitando species præexistentes, & hic modus est maxime proprius, & perfectus, & verisimilis est obseruari ab Spiritu sancto, quoties mysteria, quæ scribuntur supernaturalia sunt, & caput humanū excēdunt: non videtur autem necessarium, et si eruditi quidam

Item ex Patribus.

Item ex nominibus Scripturæ sacre.

Ad 1. aduersariorum motum in h. 4.

Notatio quæ satisficit secundum doctorem.

Basilii Pon-
ticius p. va-
riarum disp.
q. 4. expolit.
cap. 1. Paragr.
illud deniq.

quidam recedentes, id contendunt, ut semper dic-
tentur verba hoc peculiari modo: quando enim
auctor canonicus scribit aliquid, quod secundum
se humanum est, & subiacet sensibus, satis videtur,
quod spiritus illi specialiter assit, & custodiat il-
lum ab omni errore, & falsitate, & ab omnibus ver-
bis, quæ non expediunt, vel decent talem scripturam,
auertendo scilicet speciali providentia omnia ob-
iecta, quæ conceptus talium verborum excitare pos-
sunt: & in reliquis permittendo, ut scriptor sua me-
moria; & suis speciebus, ac sua diligentia utatur in
scribendo, sicut Lucas proficitur cap. 1. sui Euange-
lij, ut ibi communiter notatur: satis ergo est, ut vno
vel altero modo, iuxta exigentiam materiarum verba
sint ab Spiritu Sancto, & ita responsum est ad secun-
dam rationem dubitandi supra positam. Neque ve-
ro propter ipsum posteriorem modum fit, ut à Cō-
cilio Dei definitio Sacra Scriptura non distin-
guatur, siquidem nullus eius liber reperitur, in quo
verba ut plurimum non sint priori modo dictata.

Vide si placeat
hac de re no-
uissime Ferdi-
nand Etal.
in suo Cly-
peo lib. 1. c. 4.
Serarium su-
pra c. 4.
Resoluitur ita
questio per
asserit affirm.
de fide.
Probatur ex
ipso Script.

6. His ergo positis, & in hunc modum descripta
Scriptura Sacra, non est difficile, quæstionem pro-
positam resolvere. Dicendum est enim, Scripturam
Sacram esse infallibilem regulam fidei, quod est de
fide certum. Et probatur primo testimonio Christi
dicentis Ioan. 10. Si illos dixi Deos, ad quos sermo Dei fa-
ctus est, & non potest solui Scriptura id est non potest mē-
dax, aut falsa inueniri, ut exposuit Hilari. lib. 4. de
Trinitate, & communiter expositores ibi, si ergo
Scriptura solui non potest, regula est veritatis, & i-
deo ad illam solet Christus prouocare, ut Ioan. 5.
Scrutamini Scripturas, illa enim testimonium perhibent de
me, & infra si credideritis Moysi, crederetis fortassis, & mihi,
& Luc. ultimo Scripturis utitur ad confirmandam
veritatem suæ resurrectionis, & suæ passionis neces-
sitatem. Item Paul. 1. ad Timoth. 3. ab infantia, inquit,
sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per si-
dem, & infra Omnis Scriptura diuinitus inspirata, utilis
est ad docendum &c. Petrus etiam in 2. Canonica cap. 1.
vocat firmiorem prophetarum sermonem.

Item probat-
ur ex Con-
cil. & Patrib.

7. Secundo expresse definitur hæc veritas in Con-
cilio Tridentino sess. 4. ex antiqua traditione Patrū,
ex quibus videri potest Irenæ lib. 3. contr. Hæres. cap.
1. & sequentibus, Hieronymi. Epistola ad Pauli-
num de autoritate Sacrarum Scripturarum, &
Aug. epist. 8. 9. & 19. ad Hieronymum, & lib. 2. de bap-
tismo cap. 3. & lib. 2. contra Cresconium à cap. 31. &
plures referam statim. Possuntque omnes allegari,
quatenus passim utuntur Scriptura tanquam certa
regula, ad veritates confirmandas. Confirmatique
hoc potest ex ipso nomine Scriptura canonica, nam
teste Augustino lib. 2. contr. Crescon. cap. 32. & lib.
11. contra Faustum cap. 5. Canonica dicta est, quia est
regula, quæ nostra infirmitas gubernatur, vel certe si
dicta est canonica, quia sub certo, & definito canone
librorum continetur, inde etiam magnum sumitur
argumentum, non enim sine causa antiqui Patres,
tanta diligentia, canonem librorum Scripturæ ob-
seruauerunt, nisi quia illa est certa regula veritatis. Ha-
beretur autem hic canon librorum Sacra Scripturæ
apud Innoc. 1. in epist. 3. ad Exuper. cap. ultimo, & in
Concil. Laodiceno cap. 59. & in Carthagin. 3. cap. 47.
& apud Hieronymum in Prolog. Galeat. & Aug. lib.
2. de doctrina Christiana cap. 8. de Concilio Triden-
tino paulo inferius dicam.

Confirm ex
nomine.

Canon libro-
rum sacre scri-
pturæ apud
Innocent.
Concil. Laod.
&c.

Iam probatur
ratione quod
dictantis au-
thoritas sit
inrefragabilis

8. Tercio probatur ratione, ex dictis circa defini-
tionem Scripturæ, nam si est verbum Dei scriptum,
necesse est, ut sit regula veritatis: quia nulla est cer-
tior regula, quam Dei autoritas, quæ in verbo eius
continetur, & per illud applicatur. Unde sic im-
possibile est, mentiri Deum, ut supra disp. 3. sect. 5.
ostendimus, ita est impossibile mendacium in Scrip-
tura reperiri, ut late ostendit Aug. dicta Epistol. 19.
ad Hieronymum, & lib. 11. contra Faustum cap. 2.
tum quia sicut non potest Deus per se ipsum menti-

ri, ita nec per alium, quia moraliter perinde est, ut in
eadem disp. 3. etiam ostenditur, tum etiam, quia ali-
quod mendacium, in Scriptura requiri possit, tota
eius autoritas periret: propter quod non minorem
certitudinem habet in minimis, quam in maximis.
Vltra hæc vero possunt addi rationes credibilitatis,
quarum præcipua est, quæ sumitur ex prophetijs re-
rum futurarum, ut supra disp. 4. sectione 3. nu. 9. dixi,
& docet optime August. 12. de Ciuitate cap. 9. in fine,
quod propter hoc, non immerito Sacra Scriptura
mirabilem autoritatem in totius orbis cōsecuta est,
nam cum futura prædixerit, quæ postea videntur
impleta, euidens argumentum est, solo auctore Deo
scribi potuisse. Vide eundem August. lib. 5. cap. 9. &
sermo 31. de verbis Dominic. 4. accedit præterea mi-
rabilis concordia, & consonantia omnium librorum
inter se. Nam inde fit valde credibile, fuisse instru-
menta ipsius Dei principaliter scribentis, quod pon-
derarunt Gregor. & Theod. locis supra citatis nu. 4.
& Aug. 18. de Ciuit. ca. 41. Expendi etiam potest san-
ctitas, & puritas doctrinæ: & fere aliamotiu credi-
bilitatis supra posita in illa disp. 4. sect. 3. hic accom-
modari possunt. Et plura de hoc argumento videri
possunt in modernis authoribus supra allegatis in
dicto nu. 4.

Ad illam ac-
cedunt tradi-
tiones credi-
bilitatis, qua-
rum vna est
impletio pro-
phetiarum
Scripturæ.

Altera est cō-
cordia libror-
eius.

3. est puritas
quam conti-
net cum cæ-
teris præroga-
tiuis in disp.
4. sect. 4.

9. Superest, respondere ad argumenta posita in
principio: in quorum primo petitur prolixā dispu-
tatio de autoritate singulorum librorum canonici-
corum: sed quia illam persequi non possumus con-
sulantur prædicti moderni iam indicati nominatim
Bellarm. lib. de verbo Dei à cap. 4. Azor. tom. 1. lib.
8. à principio, qui alios refert. Summa resolutionis
est, tres esse ordines librorum, quidam enim
sunt, de quibus nunquam dubitatum est, qui sunt
Sacri, & canonici. Alij de quibus est dubitatum, &
hactenus ab Ecclesia non sunt recepti, ut lib. 3. & 4.
Esdræ, ac lib. 3. Machab. In tertio ordine sunt illi de
quibus aliquando fuit dubitatum. Iam vero per Ec-
clesiam approbati sunt, & in aonem recepti, ut
sunt in veteri testamento lib. Iester, & Iudith, &
Tobit, & duo Machabæorum primus, & secundus.
Ecclesiasticus, & Sapientia, cum Baruch Propheta.
In nouo autem testamento Epistola ad Hebræos, &
Iacobi, & Iudæ & 2. Petri, & 3. Ioannis, cum Ap-
ocalypsi. De primo ordine librorum, nihil est quod
dicamus quia habent summam autoritatem, quæ
habere possunt, tam ex se, quam ex traditione, & Ec-
clesiæ approbatione: neque hæretici vllam fere de
his mouent controuersiam: quamquam quia in eis,
nihil est firmum, & stabile: interdum vnam, vel al-
teram partem negent, ut in Danielis lib. historiam
Susannæ: tamē ipso conuincuntur, nullam posse
habere certam Scripturæ partem, quia saltem in
his libris, nulla est maior ratio vnum, quàm aliterum
acceptandi. De secundo etiam ordine nihil est dicē-
dum, quia illi libri non sunt Scriptura canonica, vel
saltem in Ecclesia non possunt habere illam autho-
ritatem, cum ab illa non sint recepti, iuxta illud Au-
gustini contra Epistolam Fundament. cap. 5. Euang-
elium non crederem, nisi me autoritas Ecclesiæ commoueret.

Ad arg in
num. 2.

Tres librorū
cano. classes,

1. habet infal-
lib. autontia-
tem.

2. non item.

3. vendicat
autoritatem
primam.

De tertio vero ordine dicendum est, quidquid olim
dubitatum fuerit, nunc esse de fide certum, omnes
illos libros esse veram Scripturam Sacram, ita enim
definitum est in Concilio Tridentino sess. 4. Nam prius
ponit illos in canone, & deinde subiungit, Siqui au-
tem libros integros cum omnibus suis partibus, prout in Ec-
clesia Catholica legi consueuerunt, & in veteri vulgata edi-
tione latina habentur, pro Sacris, & Canonibus non susceperit,
anathema sit. Quæ definitio fundata est in antiquissi-
ma traditione, & repetitur in Concilio & Patribus:
quos supra retuli, & ex reliquis, qui frequenter illos,
ut canonicos allegant, nec refert quod aliqui dubi-
tauerint, nam consensus Ecclesiæ successu temporis,
potuit dubitationem expellere: & quod caput est,
Ecclesia præsens non minorem autoritatem habet
ad

Ecclesiæ præ-
sens & pri-
mitiue eadē
authoritas,

ad approbandum librum canonicum, quam Ecclesia primitiva, ut infra ostendimus; & ita expenditur difficultas illius argumenti: qui vero maius examen singulorum librorum desiderat, legat præter Bellarm. & alios iam citatos Canum lib. 2. de locis à cap. 9. Salmeron Prologomen. 3. & Zachar. Bonerum tom. 2. in demonstrat. 5.

10. In secundo argumento petitur alia non minus proluxa dubitatio, seu disputatio, de editionibus, & translationibus Sacrae Scripturae: quam dicti authores satisfieri & prosequuntur, nobis autem pro resolutione sufficit definitio Concilij Tridentini dicta sess. 4. his verbis, *Statuit & declarat S. Synodus, ut hæc ipsa vetus & vulgata editio, quæ longo tot seculorum usu, in ipsa Ecclesia probata est, pro authentica habeatur, ut nemo illam recedere quoquo prætextu audeat, vel presumat, ubi illa particula, pro authentica habeatur, habet hanc vim, ut habeat infallibilem auctoritatem, & sit certa regula fidei in omnibus, quæ continentur: quoad reliqua vero, addit quædam declaratio Cardinalium, quæ impressam circumfertur, apud Petrum Vincen- tium de Marzilla ad citatum locum Triden. Nec so- lam periodum solam clausulam, vel solam dictionem, aut syllabam loca ve unum admitti posse quod repugnet huic vul- gatæ editioni latine, & reprehendit grauer Vegam lib. 15. in Trident. cap. 9. qui liberius in hoc locutus est, ut in exemplari manuscripto apud me habeo, quocirca admitti quidem possunt varæ lectiones, & variis sensus, ex alijs linguis: non vero aliquid, quod dictæ editioni contrarium sit. & hæc sufficit de secundo argumento.*

11. In tertio argumento postulatur materia de sensibus, & interpretatione diuinarum Scriptura- rum, quæ latissima etiam est, ut in dictis authori- bus, & in alijs in principio primæ partis videri licet; nunc autem breuissimis punctis illam comprehendimus: & primo concedimus Scripturam magna ex parte obscuram esse, & intellectu difficilem contra hæreticos huius temporis, qui fraudulenter præ- dicant Sacram Scripturam esse claram, ut plebem decipiant, quod est contra euidenter experientiam, & contra ipsammet Scripturam. Nam Petrus 2. E- pist. cap. ultimo de Epistolis Pauli, dicit *In quibus sunt multa difficultas intellectu, & David Psalm. 118. mirabilia testimoniatu, ideo scrutata est ea anima mea &c.* Ratio autem sumitur tum ex altitudine materię, & my- steriorum, quæ in ea tractantur, & rerum futurarum, quæ prædicantur: tum ex modo dicendi breui, & magna mysteria paucis verbis complectente, tum etiam ex varia significatione verborum, nunc pro- pria, nunc metaphorica, tum etiam ex proprijs idio- tismis linguarum, in quibus scripta fuit. Addunt et- iam Patres, id factum esse ex speciali providentia Dei, vel ut altiora mysteria occulte traderentur, ita Dionys. lib. de Ecclesiastica Hierarch. cap. 1. Irenæus lib. 3. cap. 4. lib. 4. capit. 36. vel ad exercenda fidelium ingenia & fidem, iuxta August. de doctrina Christiana cap. 6. 11. de Ciuitate cap. 19. Hieronymum episto- la 12. & Gregor. hom. 12. in Ezechielem, vel denique ut Scripturæ intelligentia à Deo postuletur, iuxta illud psal. 118. *Reuella oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua: non abscondas à me mandata tua.* Et infra: *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.* Ita Origen. hom. 7. in Ezech. Hieron. Isai. 18. Theoph. Matth. 13.

12. Secundo concedimus eandem Scripturam plu- res habere sensus, & varios, etiam sub eadem litera, quod etiam eius obscuritas augeat. Sumitur pro- nunciatum ex August. lib. 1. Gen. ad literam capit. 1. & lib. de utilitate credendi cap. 3. & in libro de do- ctrina Christiana. Hieronym. epist. 150. q. 12. & alijs, quorum sensuum diuisio, præter authores citatos, late exponitur à Salmero. prolog. 7. & ita breuiter tradi potest. Nam primo duplex est sensus, vnus lite- ralis, alter spiritalis seu mysticus: literalis est quem immediate significant verba: & est duplex, vnus

proprius, quem verba continent in propria signifi- catione, qui sensus ordinarie retinendus est, & alijs præferendus, nisi necessitas, vel auctoritas aliud ex necessitate postulet, ut recte August. de doctrina Christiana cap. 5. & 15. quia alias nihil esset firmum in Scriptura. Metaphoricus alter, quem scilicet ver- ba immediate reddunt in metaphorica significatio- ne: quem sensum aliqui spirituales vocant, sed im- merito, quia sæpe verba non habent alium sensum literalem, & immediatum, sine quo esse non possunt, ut iam Christus dixit, *Ego sum vitis vera.* Sensus autē spiritalis est ille, qui continetur in re, per verba sig- nificata, quia in diuino sermone, non tantum verba, sed etiam res significant: & ideo hic sensus obscurior est, & per se non valet ad confirmationem dogma- tum, nisi abibi sit authentice explicatus, iuxta D. Thom. 1. p. q. 1. art. 10. & hic sensus à Theologis tri- plex distinguitur, scilicet Tropologicus, seu mora- lis, qui refertur ad mores, Anagogicus qui refertur ad statum æternæ beatitudinis: & Allegoricus qui refertur ad mysteria Christi vel Ecclesiæ militantis.

13. Tertio hinc concludimus Scripturam sacram non esse priuato iudicio interpretandam, ut possit certam fidem facere, sed eodē spiritu, quo facta est, intelligendam: & ita esse regulam fidei: ita docet Co- cil. Trident. sess. 4. quatenus duas tradit regulas in- telligendi Scripturam. Prima est iudicium Ecclesiæ: quod si sit definitiuum, facit fidem infallibilem. Al- ter est vnanimis consensus Patrum, quod tradidit Concil. Lateran. sub Leone X. Actio. 10. & habetur in 6. Synod. canon. 19. Trullano, & sumitur ex Aug. 18. de Ciuit. c. 41. Est autem notandū Conc. Trident. non tradere hoc per modum definitionis fidei; sed tantum per modum cuiusdam præcepti: & ideo ali- qui dicunt hunc consensum vnanimem Patrum, non facere certitudinem fidei. Dico tamen quod iam te- tigi sess. 2. num. 5. si tradant illum, ut certum, vel ut traditum ab Apostolis, vel ut sufficientem ad con- firmandum dogma fidei, tunc facere certam fidem, quia tunc Patres solū sunt sufficientes testes de cō- muni sensu, & traditione Ecclesiæ. Si autem solum tradant hunc consensum tanquā proprio ingenio inuē- tum, sic non facient certam fidem, valde tamē teme- rarium esset illis contradicere. Nam ut Aug. citato loco dixit, non est verisimile Patres ita conuenire sine Spiritus sancti regimine: & ita Trident. citato loco etiam specialiter prohibuit ab hoc sensu rece- dere.

14. Quartum argumentum petit, an in diuina Scriptura sit aliquid, quod spiritu diuino scriptum non sit: & consequenter, quod non sit Scriptura di- uina. Ad quod breuiter respondeo scriptorē cano- nicum, nihil scribere humano, & proprio spiritu, sed omnia, & singula ex directione Spiritus Sancti, ita Hieronym. supra, & August. & est res certissima, ut late prosequitur Cano supra à cap. 16. Probatur ta- men sufficienter ex dictis num. 3. circa definitionem Scripturæ, & quia alias tota Scriptura, redderetur incerta, & posset mendacium in illa inueniri. Ut ta- men hoc recte intelligatur, addendum est quædam haberi in Scriptura formaliter, alia tantum mate- rialiter, quia referuntur ab scriptore, ut dicta ab al- ijs. In prioribus habet maxime locum, quod dixi- mus. In posterioribus autem contingit, sententiam in Scriptura relata spiritu humano fuisse in prin- cipio, seu ab alio dictam, quale illud, *dixit insipientim corde suo: non est Deus,* & dictum Poetæ, quod aliquan- do refert Apostolus. Nihilominus scriptor Canoni- cus, illud non refert, nec scribit, sine spiritu Dei. Vnde in hoc etiam fallere non potest. Inde vero orieba- tur latissima quæstio, quando scilicet illa, quæ refe- runtur in Scriptura formaliter sumpta, Canonica sint? Sed non possumus illam hic disputare, & ideo solum assero, ex conditione personæ, quæ allegatur, & ex modo & verbis, quibus refertur, colligendum esse,

Sensus spiri- tualis quid, & quotuplex.

1. Pronum. Scriptura eo spiritu expo- nenda, quo facta est.

Patrum con- sensus quæ vim habeat in rebus de- dei.

Iam ad argu- mēt. in dicto num. secundo.

Notat, r. præ- data respon- sione.

Ad argu- in eodem n. secundo.

Vulgata edi- tio habet in- fallibilem au- thoritatem.

Declaratio Cardin.

Ad argu.

1. Pronum. tum. Scriptu- ra sacra in- tellectu est difficilis, de quo maxime Salmeron. prologom. 3. Ostenditur ex ipsismet 1. Pet. vit. psal. 118. & ratione.

Secundo, pro- nunt. Scrip- tura sac. plu- res habet se- nsum sub eadē litera.

Sensus liter. & spiri- tualis.

Notat, secun-
do.

esse, & maxime ex sensu Ecclesiæ, & SS. Patrum. 15. Secundo aduerto aliud esse scriptorem statueret aliquid spiritu suo humano, seu voluntate propria: aliud vero esse scribere statutum illud spiritu humano: quæ duo videtur confundere Cano supra: sunt tamen valde distincta, vt V. g. Matth. 5. dixit Christus de libello repudiij, *ob duritiam vestram scripsit vobis Moyses*, vbi solet dubitari, an illud scripserit Moyses spiritu proprio vel diuino: In quo potest fortasse esse quæstio de ipsa lege, non tamē de scriptione legis: itaque certum esse debet, scriptorem semper esse ab Spiritu sancto, etiam si factum, vel statutum, vel aliud simile, non sit ita specialiter ab Spiritu sancto. Sic Paul. 1. ad Corint. 7. de quibusdam dicit: *non ego sed Dominus: de alijs præcipio ego non Dominus*:

Notatio 3.

vtumque autem scripsit eodem spiritu Domini. Tandem aduertendum est, quod supra num. 5. dixi, licet in Scriptura omnia sint scripta spiritu diuino, nihilominus eundem spiritum relinquere scriptorem, vt modo sibi ac commodato, & secundum suū ingenium, eruditionem, & linguam singula scribat, & ita etiam permittit, vt aliqua familiari, & humano modo scribat, quauis sub directione sua. Et per hoc soluitur directe quartum argumentum: Inde vero oriebatur curiosa quæstio, an scriptor canonicius certo cognoscat se canonicè scribere, & gubernatum esse ab Spiritu Sancto? Quam non inuenio in terminis disputatam ab Authoribus, licet de Prophetia soleat alia similis tractari: & quauis aliqua ratio differentia, posset assignari: securius videtur idem in præsentia affirmare, quod de prophetia certum est, nimirum Prophetam vtrumque, & proprium, cognoscere, quæ prædicta ita enim de se significat David in locis supra citatis. Est autem eadem ratio de reliquis scriptoribus, & ita indicat Bellarm. lib. 1. de verbo Dei cap. 15. ad secundum, & Martinus Delarius lib. 3. Magicarum disquisit. capit. 19. & hæc pro nunc, sufficiant de hoc dubio.

Quæstio sub
orta.

Eius resolu-
tio, pro qua
vide infra
disp. 8. sect. 7.

SECTIO IV.

Utrum traditio non scripta sit infallibilis regula fidei.

Quid sit tra-
ditio.

Traditio, si vim nominis spectemus, actionem dandi, seu tradendi significat: accommodatur vero ad significandam rem traditam, & in præsentia significat doctrinam, vel morem à parentibus traditum: & interdum accipi solet, pro doctrina, vel præcepto per scriptum traditis, licet enim præcepta Moysis traditiones vocantur Act. 6. ex cap. 17. Exodi: aliquando vero indifferenter dicitur de scriptis, & non scriptis traditionibus, vt 2. ad Thess. 2. *Sine per sermonem, siue per epistolam*. Iam vero, quia Scriptura & decreta Ecclesiastica propria habent nomina, accommodata est hæc vox ad significandam traditionem non scriptam, iuxta illud Pauli 1. ad Corint. 11. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*. De hoc ergo genere traditionis est frequens sententia Hæreticorum huius temporis, nullam traditionem non scriptam facere posse sufficientem fidem, atque adeo nihil esse credendum, nisi quod in Scriptura Canonica continetur. Ita refert late Bellarm. l. 4. de Verbo Dei à principio, vbi etiam refert plures Authores Catholicos nostri temporis, qui hunc errorem fuisse impugnatum: nunc autem quæ ipsi docent in breuē summam reducemus.

Error negis
traditiones.

1. Fundamē-
huius erro-
ris.

2. Fundamentum vnum, huius erroris est, quia Scriptura Sacra esset diminuta, si aliquid omisisset necessarium ad credendum, quod est absurdum, cum Ioann. cap. 20. in fine dicat; *Hæc scripta sunt, vt credatis &c.* Et vt credentes vitam habeatis, & Paulus sæpe significet, Scripturam esse sufficientem ad docendum, arguendum, &c. Ergo traditio extra Scripturam, non potest esse regula credendi. Secundo quia ipsamet

Secundum

Scriptura grauissime prohibet ei aliquid addere: Deuter. 4. Apocalyp. vltimo. Sed quidquid extra Scripturam traditur, si suscipiatur tanquā doctrina Fidei, erit additum verbo scripto Dei: ergo hoc ipsum repugnat Scripturis. Tercio quia huiusmodi traditiones vocantur in Scriptura traditiones hominum: & ideo ab eadem cōtemnuntur, & reprobantur Iai 29. Matth. 15. Ad Galat. 1. & 1. Petri 1. ergo non possunt huiusmodi traditiones facere certam fidem. Quarto possumus argumētari ratione, quia traditio non scripta exposita est multis defectibus, repugnantibus certitudini, & necessitati Fidei: nam in primis facile traditur obliuioni, propter negligētiam hominū. Item exposita est mutationi propter varios mores, & opiniones hominum, & sæpe etiam facile peruertitur, propter hominū malitiam: & ad occurrendum his defectibus, inuenta est scriptura, tanquam permanentior, & certior, ergo non est verisimile, reliquisse Deum aliquā partem doctrinæ fidei, & necessariæ ad salutē, in sola hominū traditione, sine scriptura. E confirmatur tandē, quia multa sunt tradita, etiā ab Apostolis, quæ non faciūt certam fidem, vt quæ cōtinentur in Canonibus Apostolorum, vel referuntur à Clemēte, aut ab antiquis historijs: ergo nulla traditio potest facere certam fidem, nam si qua posset, maxime Apostolica. In qua eadem est ratio de vna, quæ de omnibus.

Tertium

Quartum.

Quantum

3. Contrarium docet doctrina Catholica. Vt autem distinde illam proponamus: oportet varia genera traditionum distinguere. Nam in primis inter traditiones, quæ in Ecclesia inueniuntur, quædam sunt vniuersales totius Ecclesiæ catholice: alie particulares quarundam Ecclesiarū, vt experientia constat, & tradit August. Epist. 86. ad Casulanū. In præsentia ergo, tantum de vniuersalibus traditionibus agimus, nam particulares, per se, non sunt regula Fidei, nisi aliunde accedat Ecclesiæ definitio, quæ illas approbet, & ideo particulares traditiones Ecclesiæ Romanæ, vt est specialis Episcopatus, sunt maioris auctoritatis, quia solent esse à Pontificibus approbatæ. Seclusa autē hac approbatione, particularis aliqua Ecclesia errare potest, & ideo eius traditio per se, non habet infallibilē auctoritatem. Vniuersalis autem ecclesiæ errare non potest: & ideo est longe alia ratio de vniuersali traditione.

Præmittitur
varie diui-
siones tradi-
tionum pro
asserione
ponenda de
quibus est
author. lib. 7.
de legib. c. 4.
à nu. 9.
1 diuisio.

4. Secundo ex parte temporum potest similis diuisio dari. Nam quædam est traditio perpetua ab initio ecclesiæ: alia vero est temporalis, cuius initium cognoscitur aliquando definite, seu positue, vt sic dicam, quia constat quo anno, vel quo tempore incepit (quod raro contingit, nisi quando mos incepit ab aliquo decreto, seu canone scripto) aliquando vero solum constat de initio per negationē scilicet, quia potest constare, in aliquo tempore prope initia ecclesiæ, non fuisse in illa talem consuetudinem, vel doctrinam, & postea in illa inueniri: nam tunc recte colligitur huiusmodi traditionem habuisse initium post Apostolos, etiam si determinatum tempus, in quo incepit ignoretur, hæc ergo traditio habet initium, nobis non deferuit, nec de illa tractamus: quia cum non sit vniuersalis in tempore, non potest per se facere fidem catholicam, quæ debet esse tempore vniuersalis. Agimus ergo de traditione perpetua cuius initium ignoratur post Apostolos, & sine interruptione seruata inuenitur, pro vt illam describit Augustin. lib. 4. de Baptismo cap. 24.

2. Diuisio.

5. Tercio, diuiditur traditio vniuersalis, & perpetua, in diuinam, & Apostolicam: quæ duæ voces solent confundi: tamen re vera membra inter se sunt distincta. Nam omnis traditio diuina est aliquo modo Apostolica, quia per Apostolos promulgata est, & ideo solet interdum, ita appellari, & è cōuerso, omnis traditio Apostolica, est aliquo modo diuina, quia Apostoli nihil ecclesiæ tradiderūt, sine speciali Spirit. S. regimine. Nihilomin⁹ tamen illa duo mē-
br.

3. Diuisio.

a. membrum
in hac tercia
divisione sit
positum.

a. diffinitio ex
plicans pre-
cedentem.

bra strictè, & propriè sumptis, distinguuntur: tum ex auctore proximo principali: tum etiam ex materia, quamvis hæc posterior differentia non sit vniuersalis. Prior pars declaratur, nam in traditione diuina Deus ipse, seu Christus Dominus, est immediatus auctor, & institutor rerum, vel doctrinæ, quæ per hanc traditionem data est. Apostoli verò solum fuerunt promulgatores similis traditionis, vt mysterij Trinitatis, V. g. vel Eucharistiæ. At verò in propria traditione Apostolica, ipsi Apostoli fuerunt institutores, vt v. g. quod Bigamus non ordinetur, & ita hæc traditio simpliciter humana est, quia per voluntatem humanam est introducta, etiam si Deus specialiter gubernauerit talem voluntatem. Vnde solet hic addi tertium membrum traditionis, quæ vocatur Ecclesiastica, & est illa, quæ post Apostolos per Ecclesiam, Concilia, vel pontifices; vel per non scriptam consuetudinem, introducta est. Verumtamen huiusmodi traditio non est ex illis, quæ perpetuas vocauimus ab initio Ecclesiæ, & ideo sufficiunt nunc duo priora membra: quia tantum perpetuam traditionem diuisimus, & omnis illa cuius initium ignoratur, vel diuina vel Apostolica est, non est autem facile distinguere, quando sit diuina, vel quando Apostolica quæ initio caret, & ideo altera differentia spectanda est.

6. Ad eam vero explicandam addimus alteram partitionem. Nam traditio quædam ad doctrinam pertinet: alia ad mores: & ita possunt doctrinalis, & moralis nominari. Prior solum est de his, quæ credenda sunt, & per se non ordinantur, nisi ad veram, & sufficientem cognitionem Dei & Christi, ac facilitatis æternæ, & mysteriorum quæ ad illum finem conducunt tradendam. Alia vero, id est, moralis continet præcepta morum ad Christo, vel Apostolis tradita, sub quibus etiam Concilia comprehendimus. Traditio ergo doctrinalis semper est diuina, quia fides non potest nisi immediate, & formaliter nisi in auctoritate diuina, & ideo omnis illa traditio applicat, & proponit reuelationem diuinam, vt dicemus: moralis verò traditio ambigua est; nam possunt esse in Ecclesia præcepta diuina per Apostolos promulgata, & possunt esse propria præcepta, per Apostolos tradita, vel in Scriptura, vt fuerit aliqua ex traditis Act. 15. & fuit illud adductum, de irregularitate bigami; vel extra Scripturam, vt censetur esse ieiunium quadragesimale, & interdum est aliqua similis consuetudo sine obligatione, vt frontem crucem signare, & similes, quas memorie prodiderunt Patres infra referendi. Ad distinguendas ergo has morales traditiones, materiam obseruare oportet; nam si traditio continet præceptum pertinens ad substantiam sacramentorum, vel sacrificij, vel ad necessitatem fidei expressè necessariam ad salutem, traditio est diuina, quia lex noua diuina est, & maxime hæc præcepta continere censetur, & institutionem Ecclesiæ, quoad substantialia fundamenta eius; si verò traditio sit de alijs obseruantijs, & caeremonijs Ecclesiasticis accidentalibus, traditio censenda est Apostolica, quia lex noua, vt diuina est, non continet particulares determinationes harum rerum, vt recte tradit D. Th. 1. 2. q. 106. ar. 1. & 2. & quodlibet. 4. art. 13. & simili modo si traditio sit tantum consilij, distinguere oportet, nam si contineat consilia perfectionis, & quasi substantialia ad illum statum, ad traditiones diuinas referenda sunt. Cætera vero magis communia ad Apostolicas determinationes. Denique in his moralibus traditionibus oportet aduertere, quod licet non sint quasi speculatiue ad cognitionem ordinatæ, sed practice ordinatæ ad opus: & ideo non videantur per se tradere doctrinam credendam; nihilominus semper includunt aliquid, quod ex vi illorum ad fidem pertinere potest; nam cognitio practica, virtute includit principia vniuersalia, & quasi speculatiua, & ita traditio, v. g. signi crucis in-

Suarez de Fide.

cludit hanc veritatem scilicet, vsum illum esse pium, & sanctum, sicut etiam traditio imaginum ostendit honestatem in illarum vtu, si iuxta traditionem fiat.

7. His ergo declaratis statuitur assertio Catholica: traditiones diuinæ, tam doctrinales, quam morales, vt includunt aliquid credendum, si perpetuo sint in Ecclesia catholica obseruatæ, & retentæ, sunt infallibilis regula fidei, etiam si scriptæ non sint. Probat primo hæc veritas ex Scriptura sacra, & in primis possumus asserere Psal. 77. Quanta mandauit Patribus nostris nota facere filiis suis; & similia solent adduci ex testamento veteri, quæ omittō, quia in eis non satis explicatur, sermonem esse de traditionibus, vel præceptis non scriptis, & fortasse in lege veteri non erant talia præcepta, vel institutiones diuinæ extra Scripturam. Probat ergo præcipue ex Paulo 2. ad Thesal. 2. non retinetis, quod cum adhuc essem apud vos hæc dicebam vobis? indicans id sufficere ad fidem, sine scripto, & clarius infra. Tene traditiones quas didicistis siue per sermonem siue per Epistolam nostram, vbi hæc duo æquiparat. Item primæ ad Timotheum. Deposito, ait, custodi, quod de deposito doctrinæ Patres intelligunt, imò exponit idem Paul. 2. Epistol. ad Timotheum. cap. 1. dicens, formam habent sanctorum verborum, quæ a me audisti in fide, & dilectione, bonum & depositum custodi, vbi clare loquitur de doctrina non scripta, quod testimonium tacite exposuit Iren. lib. 3. cap. 4. sequentibus verbis, quæ mihi visa sunt notanda: quia toti huic materie deferunt; Non oportet apud alios querere veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere, cum Apostoli quasi in depositum diuisissime contulerint omnia quæ sunt veritatis, vt omnia quicunque velit, ex ea sumat potum vitæ. Vnde infero, oportet quæ sunt Ecclesiæ cum summa diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionem. Denique idem sumitur ex Paulo 1. ad Corinth. 11. dicente, Ego enim accepi a Domino, quod, & tradidi vobis, prius enim non scripto, sed verbo tantum tradiderat, & ibidem subdit, cetera autem cum venero disponam; quæ fortasse nunquam scripsit.

8. Secundo probatur ex Concilijs: nam ex professo definita est hæc veritas in Concilio Trident. sess. 4. & prius in Synod. Constantinopolit. Act. 10. & in 7. Synod. alia Nicæna 2. Actione 2. quidam Basil. Episcopus, anathematizat eos, qui traditiones catholice Ecclesiæ contemnunt, & est anathematismus septimus, quem totum Concilium approbavit, & idem traditum esse in Concilio Nicæno 1. refert Theodoret. lib. 8. Histor. cap. 8. Deinde idem confirmant Sancti Patres, & præcipuus locus in hac materia videtur esse Basilij lib. de Spiritu sancto, vbi cap. 7. ait, quædam esse dogmata scripta, quædam verò ex Apostolorum traditione; & vtræque inquit, parum vim habent ad pietatem; & cap. 29. dicit, Apostolicum esse etiam traditionibus non scriptis inherere. Idem tradit optimè Iren. lib. 3. cap. 3. & 4. August. Epistola 3. & 86. & lib. 2. contra Iulianum, de Patribus dicit, quod inuenerunt in Ecclesia, tenuerunt, & quod a suis Patribus didicerunt nobis tradiderunt, docens idem esse nobis faciendum. Recte Cyprian. Epistola 74. Si ad diuinam traditionis originem, & caput reuertamur, cessat error humanus, quod commendat Augustin. lib. 5. de Baptismo cap. 1. Idem sumitur ex Dionysio cap. 1. de Ecclesiastica Hierarch. Chrysostomus, & Theophylact. 2. ad Timotheum.

9. Tercio, ostenditur sufficientia, & necessitas huius regulæ, primò, quia est antiquior, quam Scriptura: hæc enim capit à Moyse, vt nunc suppono, si des autem incepta ab initio mundi: & vsq. ad Moysen per solam traditionem conseruata est: & illa tunc erat certa regula fidei. Dicitur fortasse, tunc pauca mysteria fidei fuisse reuelata, & ideo sufficere traditionem, sed hoc nihil obstat, cum quia non cō-

H 2

mus

Assert. aff. & iustificat. quæstionij huius sect.

Probat ex Script.

Probat ex Concil. & Patribus.

Tercio probatur ratio sufficientia & necessitas

mus etiam scripturam; tum maxime quia in lege etiā evangelica, per aliquot annos, fuit fides conseruata sine scriptura noui testamenti, saltē per 8. annos quando Matth. suum scripsit Euangelium, & fuit primus scriptor Canonicus noui testamenti, prout etiam lib. 10. de legib. cap. 3. n. 7. obseruauimus; ergo illo tempore traditio fuit certa regula, quoad totam fidem euangelicam: ergo de se est sufficiens regula; pręterea, quoad aliquid, est omnino necessaria, quia ipsa met scriptura, ut sit authentica, debet esse traditione firmata: nam si hęretici pro certo credunt quatuor fuisse Canonicos, & non plura. Vnde ergo ad credendum non sufficit traditio: nā in ipsis euangelis hoc scriptum non est, & definitionibus ecclesię ipsi non credunt, & quamuis crederent, ipsa ecclesia ad hoc definiendum, traditione ducitur: ergo qui scripturis credit, non potest negare traditionem, iuxta illud Augustin. supra citatum *Euangelio non crederem*, &c. Et uideri potest Eusebius lib. 6. Hist. cap. 10. Denique est necessaria traditio, ad certam intelligentiam scripturarum, nam illę sensus certior semper est, qui ex traditione Patrum, habetur, de quę uideri potest Hierony. in cap. 44. Ezech. & August. dicta epist. 3. & Bernard. ad fratres de monte Dei.

Item ratio
a priori.

10. Ratio denique a priori est, quia ratio credendi est uerbum Dei; ergo quod sit scriptum, non uariet, neque minuit eius auctoritatem, quia hę conditiones extrinsecę, & accidentarię sunt, ut constat: sed traditio Ecclesię sufficienter proponit uerbum Dei non scriptum; ergo non est minus regula credendi, quam libri, qui continent uerbum scriptum. Respondent hęretici, uerum quidem esse uerbum Dei, si daretur non scriptum, sufficere ad credendum: nullum tamen esse tale uerbum. Sed contra, quia ipsi hoc gratis affirmant, & sine fundamento: nam scriptura nunquam dixit nullum esse uerbum Dei in ecclesia, quod in ipsa non sit scriptum: si ergo hęretici solum credunt scripturis, cur id credunt? deinde nos proferimus multa, quę creduntur de fide, licet non sint scripta, ut illud quod diximus, de numero euangeliorum: itē quod B. Maria semper uirgo permanferit, uel quod nunquam uenialiter peccauerit, non sunt expresse scripta in euangelio, & tamen certa fide creduntur: item quod infantes recte baptizentur, & alia multa de sacramentis, de usu imaginum, & similibus, quod magis etiam constabit ex argumentorum solutionibus.

Ad 1. stndā.
in num. 2.

11. Primum erat de sufficientia Scripturę. Ad quod respondemus non esse de necessitate Scripturę sacrę, nec de perfectione eius, quod omnia credenda contineat expresse; satis est enim, quod contineat mysteria nostrę redemptionis, & substantia fundamenta ecclesię, cum medijs necessarijs ad salutem, nam ex his facile possunt alia retineri in ecclesia, quę ad fidem pertinent: & hoc maxime uerum habet in lege euangelica, & in scriptura noui testamenti. Nam hęc lex, ut iam disp. 4. scđ. 1. nu. 7. adduximus, per se non postulat, ut sit scripta in tabulis, sed in cordibus, ita enim promissa fuerat Hier. 31. & ponderat Paul. ad Hebr. 8. & 10. & ideo scriptura noui testamenti concisa est, & breuis, unde a Patribus uocatur, *Verbum abbreviatum*, quia nō est per se data, ut contineat expresse omnia credenda, sed precipua mysteria, ut dixi, & ut dei principiā credendi reliqua, & arma contra hęreticos. Addunt etiam Dionys. & Iren. noluisse Deum omnia scribi, ut reliqua mysteria occultiora manerent, uel certe ad exercitium fidei, & ad commendandam dictam perfectionem euangelicę legis.

Ad libid.

12. Secundum argumentum sumebatur ex testimonijs, quę prohibent addere aliquid scripturis; quorum proprius sensus est, prohiberi additiones corruptentes scripturas, uel mutantes uerum sensum earum, quales olim erāt traditiones Phariseo-

rum, quas Christus Dominus Matth. 15. perstringit. Addere uero possumus, prohiberi etiam apponi aliquid spiritui proprio, & humano. Traditiones autem non scriptę, de quibus tractamus datę sunt ab Spiritu S. Et simili modo potest ecclesia, quę ab Spiritu S. regitur, adijcere seruadā a fidelibus, ut in tract. de legib. ostēdimus l. 4. a princ. Hęc uero, & similia, nō adduntur scripturis, ut fiant quasi partes eius (quod potest etiam censeri prohibitum) sed adduntur, ut credenda, & seruanda a fidelibus, ultra ea quę scripta sunt, quod nullibi est prohibitum. Et ita responsum est ad tertium etiam argumentum: nam scriptura reprobāt traditiones humanas contrarias diuinis, uel rectę rationi, non uero reprobāt, imo approbat legitimas traditiones, ut satis ostensum est.

Ad 31

Ad 41

13. Ad quartum de incommodis, uel periculis traditionum, dicimus in primis, si ecclesia destituatur regimine Spiritus S. eadem, uel maiora esse in scripturis, ut ex dictis in scđ. præced. & experientia manifestum est: nam discursu temporum solent libri amitti, diminui, mutilari, & corrumpi, maxime quando in varias linguas transferuntur; sicut ergo prouidit Deus in ecclesia modum, quo uera scriptura in ea cōseruetur, ita etiam prouidit modum, quo uera traditio diuina in ea retineatur, & infallibiliter cōseruetur: quis autem hic modus sit, sectiones sequentes declarabunt.

SECTIO V.

Utrum necessaria sit in Ecclesia alia regula fidei autemata, quę loqui possit hominibus, & ueram doctrinam discernere?

Priusquam in particulari dicam de hac uia regulę dei, uisum est, quętionem propositam in generali præmittere, quoniam est cardo omnium controuersiarum cum hęreticis omnibus, præsertim huius temporis, qui contendunt nullam talem regulam esse necessariam, sed scripturam sufficere, cum uniuscuiusque legentis, & intelligentis spiritu, ita refert Bellarmin. lib. 3. de uerbo Dei cap. 3. & late impugnat in sequentibus, & Petr. Soto cont. Brethrum cap. de sacra Scriptura, & Hosius contra eundem pro fide Catholica, & Clithoux² contra Lutherum Rosenf. & alij. Fundamenta sunt primō, ex testimonijs scripturę, quib. monemur, ut probemus spiritum. 1. Ioan. 4. & 2. ad Thessalon. 4. & solet addi promissio Ioan. 7. *Si quis uoluerit uoluntatem Patris facere, cognoscat de doctrina mea*, &c. & Ioan. 10. *Quę meā uocem meam audiunt*: ergo si unusquisque se disponat, ipse erit iudex sufficiens suę fidei, iuxta illud 1. ad Corinth. 1. *spiritualis omnia iudicat*. Secundo quia si talis esset aliqua regula, superuacaneę essent alię, ad quid enim necessarię sunt regulę mortuę, si habemus uiuam oraculum? accedit quod iam alię non essent regulę; nam deberent per hanc uiuam regulam. Vnde etiam sequeretur iudicium alicuius hominis, esse præferendum scripturis sacris, quod est magnum absurdum. Tertio, possumus argumentari: quia etiam talis regula erit multis modis incerta, tum quia non est certum, hunc hominem, uel hanc hominum congregationem talem esse, qualem esse oportet, ut sit regula fidei, tum etiam quia eo ipso quod est homo, est suspecta fidei, & potest decipere, quod si allegetur promissio Dei, hęc etiam est incerta, uel saltem incertum erit, an sit absoluta, uel sub aliqua conditione, de qua non constat: ergo talis regula inutilis est, eritq; alia necessaria, & sic procedetur in infinitum.

error negans
necessitatem

2. motuum.

Tertium

2. Nihilominus ueritas catholica est, dari in uera ecclesia Christi regulam aliquam uiuam, quę humana manu, & sensibili modo possit infallibiliter res fidei

Assensio affi-
de fide pro-
banda posita
auctoritat,
fidei

fidei proponere, ac definire. Hæc assertio, quæ de fide est, auctoritate ostenditur magis proprie, illam regulam in particulari designando; quod fiet sequentibus sectionibus. Interim sufficit nobis, in veteri etiam testamento fuisse aliquid simile indicari: nam Deuter. 17. dicitur: *Si quid ambigum, atque difficile occurrerit, ascendens ad locum &c. & ad sacerdotes.* Vnde Malach. 2. *Labia sacerdotum custodiunt scientiam, & legem Domini requirere de ore eius: ergo non est verisimile, reliquisse Christum Ecclesiam suam sine hoc genere providentia, sed potius reliquisse cum multo maiori perfectione.* Vnde Actorum 15. orta inter fideles controversia de legalibus; an essent a fidelibus ex gentibus conuersis obseruanda? nemo ausus est ad proprium spiritum, vel iudicium prouocare, sed conuenerunt Apostoli, & sensibiles, & humano modo veritatem definiunt per illa verba: *Videtur est Spiritui sancto, & nobis.* Simili modo Paulus quamuis haberet infallibilem directionem Spiritus sancti, nihilominus ascendit Hierusalem, vt Euangelium suum cum Apostolis, & præsertim cum Petro conferret, vt ipse refert ad Galat. 2. quod non fecit, quia de sua doctrina dubitaret; sed tunc totæ Ecclesiæ constaret, esse conformem publicæ, & communi regulæ, vt notauit Hieronymus. ibi, &c. ad Augustinum, & August. 18. cont. Faust. cap. 17. Et Tertull. lib. 4. contra Marcionem: semper ergo sensu Ecclesiæ, & senserunt Apostoli, hanc regulam esse necessariam. Vnde sunt notanda verba Cyprian. Epist. 69. Alias lib. 4. epistol. 9. *Inde schismata, & hæreses oriuntur, quod Episcopus qui vnus est, & Ecclesia præst. superba contentione contemnitur, quæ repetit epist. 55. alias lib. 1. epist. 3. & addit: nec vnus in Ecclesia cogitur Episcopus, qui vice Christi sit index: sunt etiam notanda verba Augustini. 32. contra Faustum capite 39. dicentis ad hæreticos, videtis id vos agere, vt de medio tollatur diuina auctoritas, vt suus vnique animus auctor sit, qui in vna quaque re probet, aut improbet. Denique sic dicit Hieronymus contra Luciferianum. Si non sit in Ecclesia vna eminens potestas, tot futura sunt schismata, quot sacerdotes.*

3. Nunc verò ratione præcipue agendum est. Et in primis applicari hic possunt rationes, quibus sect. 1. ostendimus, necessariam esse aliquam infallibilem regulam fidei sensibilem, & quæ humano modo cõsistat: nam si huic necessitati addatur ea, quæ in 3. & 4. sect. dicta sunt, euidenter concluditur, non sufficere regulam mortuam sine viua. Probatur hæc illatio, quia in 3. sect. ostensum est, Scripturam esse obscuram, & intellectu difficilem, & obscuriorē, & magis dubiam reddi, ob varietatem linguarum, & translationum, ac denique de ipsiusmet Scripturæ auctoritate ambigi posse, an canonica sit, & similes difficultates occurrere possunt circa traditiones, vt præcedenti sectione visum est; ergo necessaria est regula viua, quæ sit index circa sensum Scripturæ, & alia dubia emergentia: non potest autem priuata persona esse talis index; ergo debet esse publicæ regulæ à Deo statuta. Hæc ratio habet magnum fundamentum in Patribus, & præsertim videri potest Clemens in epist. 1. vbi acriter inuehitur in eos, qui controversias fidei volunt proprio iudicio definire, quod frequentius tradunt Patres circa intelligentiam scripturarum; in quo videri potest optime Tertull. de præscript. cont. Hæret. & in lib. de resurrectione carnis, vbi optime dicit hæreses esse non posse, si non etiam Scripturæ male intelligi possent, & Augustin. de utilitate credendi cap. 7. Tu, inquit, in eos libros qui sancti, & diuinorum mysteriorum pleni sunt, & propè totius humani generis confessione diffamantur, sine duce intras, & sine præceptore audes præferre sententiam.

4. Deinde probatur euidenter discursus factus. Nam experientia ostendit oriri circa mysteria fidei varias controversias in Ecclesia, propter hæreticos

rum importunitatem, & ipsos hæreticos inter se, etiam esse dissidentes; ergo nisi sit aliqua viua habens auctoritatem statuendi quid credendum sit, impossibile est conseruari Ecclesiam cum fide, quam Christus in ea esse voluit. Probatur consequentia primò, quia, vt ostensum est, solâ Scriptura & traditio non sufficiunt; quia, & de sensu, & de certitudine, & qualitate illarum, sunt potissimæ controuersia. Deinde non sufficiunt priuata iudicia dissentientium inter se, quia vel sunt paria, vel si altera pars excedat in sapientia humana, vel etiam in moribus, vel alijs coniecturis, non transcendit totum hoc probabilitatem humanam, & ita totum fidei negotium, ad humanam opinionem reducitur. Denique neutra pars allegare potest spiritum priuatū infallibiliter dirigentem, cum quia qualibet potest hoc dicere, & cum sæpe contradictoria dicant, non potest veraque esse à bono spiritu, neque est maior ratio, cur vni credatur, quàm alteri, quia neutra exhibet aliquod certum lignum, quod à bono spiritu moueatur, cum tamen generaliter incertum sit, qualis sit talis spiritus, nisi per aliam certiorē regulam discernatur, siquidem, Angelus Satanae transfiguratur in Angelum lucis. Et confirmatur tandem; nam qui credendum putat propter huiusmodi priuatum spiritum, re ipsa asseuerat, se habere, vel diuinam reuelationem, vel infallibilem assistentiam Spiritus sancti. Oportet ergo, vt ostendat vel aliquam promissionem eius, vel aliquod in scriptura, seu signum illius, saltem moraliter certum. Nemo autem sine magna dementia credere potest, se habere assistentiam Spiritus sancti, vt credat ea, quæ sunt contraria alijs regulis fidei, vel alicui regulæ, cui promissa est hæc assistentia, vt videbimus.

5. Quia rationes, & alia similes coegerunt aliquos hæreticos huius temporis, vt dicerent has controuersias non posse per certam regulam definiri, ac subinde vnumquemque saluari posse credendo ea quæ sibi Spiritus sanctus interiorius dicit; sed hoc in primis repugnat omni rectæ rationi: nam illo modo datur libera licentia omnibus hæreticis, & schismaticis, & infinitis dissensionibus, & necessario tollitur certitudo in omnibus, quæ creduntur: nam licet fortasse in aliquibus nunc conueniant omnes Catholici, & hæretici, illud est accidentarium: eras enim poterunt aliqui dissentire, & proprium spiritum allegare, sicut hæretici, qui nunc sunt, ante paucos annos fecerunt. Deinde repugnat scripturis dicentibus, sine vera fide neminem posse saluari; fides autem contrariæ non possunt esse simul veræ; ergo neutra posset sufficere ad salutem, quod etiam scripturis, & Patribus maxime repugnat. Sequitur etiam extra Ecclesiam esse salutem; quia vbi vera fides non est, neque etiam est Ecclesia. Denique sequitur sine auxilio Spiritus sancti, posse aliquem credere sicut oportet: quia Spiritus sanctus non præbet auxilium ad falsum credendum. Tandem repugnat maxime ille error diuinæ providentiæ. Nam Deus præcepit in sua Ecclesia esse, vnam fidem, Ephes. 4. & illam esse certam, simulque voluit, hanc Ecclesiam esse perpetuam, columnam veritatis, 1. Timoth. 3. ergo defecisset maxime in necessarijs, si non prouidisset huic Ecclesiæ, de aliqua viua regula, à qua posset doceri, sine periculo falsitatis: quia sine illa impossibile erat impleri illa omnia, quæ parit DEVS promittit, partim præcepit, vt ex scriptur. constat.

6. Ad primum igitur argumentum hæreticorum, sumptum ex scripturis præcipientibus probare spiritus, respondemus in primis monendo illos, vt hoc obseruent, nam si suos spiritus priuatos probarent, inuenirent esse spiritus erroris, non Dei. Deinde dicimus in rebus dubijs probandos esse spiritus, nam in certis, quæ Ecclesia docet, non est necessaria probatio, sed si spiritus sit conformis Ecclesiæ oportet

Hæreticorum
responsio ad
superiores
rationes.

Impugnatur

Secundo

Tertio

Ad 1. motum
in n. 1. tripli-
citer satisfit

1.

2.

H 3

sequi

Suarez de Fide.

sequi illum. Si verò sit contrarius, repugnare illi, Etiam si Angelus de celo euangelizet aliter, quam euangelizatum est. Tertio dicitur etiam in rebus dubijs probandos esse spiritus, per regulam fidei viuam & certam, vt sentit Augustinus 12. Gen. ad Liter. capite decimo quarto. & supposita hac regula conferre poterit bona dispositio, & oratio dubitantis, vt à Spiritu sancto, non per reuelationem priuatam (quæ ordinari præcenda non est) sed per speciale auxilium illuminet ad veritatem, vel speculatiuam, vel practicam attingendam, iuxta illud Lucæ decimo sexto. Dabit spiritum bonum prestantibus se, & hoc est, quod in

Ad 2. motum alij testimonij ibi citatis significatur. Ad secun-

dum respondetur, regulam viuam non excludere necessitatem aliarum, quas supra posuimus: quia hæc regula viuam non docet per nouas, & priuatas reuelationes, & ideo indiget Scriptura, & traditione ad docendum. Vnde semper his regulis vtuntur Pontifices, & Concilia, vt constat maxime ex Tridentino sessione quarta. & ita eiusmodi regulæ se mutuo iuuant, & se habent, sicut excedens, & excessum; licet in hoc quodam habeant æqualitatem, quod ab Spiritu sancto omnes habent infallibilitatem. In tertio argumento petitur, quomodo ad hæc regula viuam possit esse certa, sed hoc constabit ex sequentibus sectionibus.

In posteriore hac lectione de fide, differuit auctor solum de Ecclesia quatenus regula fidei quod erat proprii instituti, ex priori tamen, ceteram de Ecclesia tractationem auctori damus inferius disputatione nona.

SECTIO VI.

Virum Ecclesia vniuersalis sit infallibilis in credendo, & consequenter sit certa regula fidei?

Ecclésiæ nomen varias habet significaciones, sed quod ad præsens spectat, significat congregationem fidelium. In qua descriptione, si nihil aliud ei addatur, comprehenditur Ecclesia, prout fuit ab initio mundi; quia semper habuit Deus in mundo aliquos fideles veri Dei cultores, quorum congregatio Ecclesia dicitur, & ita fuit perpetua a principio mundi, vt est certum in doctrina Sanctorum; sic etiam in populo Iudæorum fuit quædam specialis Ecclesia, nam fuit etiam congregatio fidelium speciali modo Deum consentium: nunc autem speciali modo vocem illam sumimus, vt significat ecclesiam Christi catholicam, & apostolicam. Supponimus enim Christum Dominum speciali modo ecclesiam suam instituisse, iuxta verbum suum, Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & iuxta verbum Pauli, Pessit vos Spiritus sanctus Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo, & de ratione huius Ecclesiæ est, vt sit congregatio fidelium, qui in Baptismo fidem suam professi sunt, & sub vno sacrificio, capite, & sacramentis à Christo institutis Deum colit, & ab alijs populis discernitur. De hac ergo Ecclesia loquimur, de qua amplissima est disputatio, si de institutione illius, de membris, & partibus eius, ac privilegijs eius, agendum esset; sed nec breuitas temporis hoc nobis permittit, nec materia de fide quam tractamus in rigore hoc postulat. Videri ergo possunt Cano. Bellarm. & reliqui supra citati, & specialiter Turrecrem. in Sum. de Ecclesia; sola ergo infallibilitas Ecclesiæ ad hunc locum pertinet, & de illa breuiter dicemus.

2. Non defuerunt ergo hæretici, qui dixerunt totam Ecclesiam posse in fide deficere; ita enim senserunt Marcionistæ, vt est apud Euseb. lib. 1. Histor. c. 16. Donatistæ ex August. epist. 48. & 50. Iconomachi in 7. synod. & Vicleph. ex Concil. Constan. in c. 1. 36. eiusdem in Act. 8. & hoc in re ipsa sequuntur hæretici huius temporis, qui non sub nomine Ecclesiæ catholice, sed Romanæ. Veruntamen non loquuntur de ecclesia Romana, vt est particularis diocesis, seu episcopatus, sed vt comprehendit omnes credentes in Christum, sub obedientia episcopi Romani, & hæc est ecclesia Catholica, velint, nolint; quia nullam aliam assignare possunt, neque in alia reperitur antiquitas, & successio Apostolica, & aliz notæ veræ ecclesiæ: & ideo tandem fatentur, hanc quidem esse visibilem ecclesiam vniuersalem, vt tamē illam sub-

ijciant errori, & deceptioni, fingunt aliam invisibilem ecclesiam, in qua vera fides saluatur: sed est merum figmentum, vt paulo inferius dicam. Fundamentum istorum esse videtur, quia hæc ecclesia est congregatio merè humana, & nulla promissio infallibilitatis illi facta inuenitur: omnis autem humana congregatio interdum decipi potest: sic enim olim synagoga à fide defecit adorando vitulum. Exod. 32. & saltem tempore Antichristi dicitur ecclesia defectura, in 2. epist. ad Thessal. & loquendo de illo tempore dixit Christus, Cum venerit filius hominis, putas ne inueniet fidem in terra. Et confirmatur: nam quælibet pars ecclesiæ potest errare in fide, quia illi saltem non est facta promissio, & parit de quolibet regno, vel prouincia ecclesia: ergo eadem ratione omnes episcopi possunt simul deficere à fide, quia tantum sunt vna pars ecclesiæ: ergo etiam reliqui possunt deficere, quia ordinariæ sequuntur pastores suos, imo ad id tenentur.

3. Catholica autem veritas est in contrarium: ad quam explicandam, aduerto, sermonem esse de vniuersali ecclesia catholica. Hæc autem duobus modis potest conspirare, seu contineri in assensu alicuius rei. Primo credendo illam solum vt probabilem, vel probabiliorē, & magis piam: aut in quocumque alio simili gradu, qui non attingat certitudinem fidei. Secundo potest consensire credendo aliquid tanquam certum de fide, & à Deo reuelatum, & de hoc posteriori modo est principalis questio: nam alter non pertinet ad fidem, aliquid verò de illo in fine subiciam. Deinde in assensu de fide, seu tanquam de fide, dupliciter cogitari potest error, vno modo cum pertinacia, & culpa hæresis, alio modo per ignorantiam inuincibilem, inter quos modos hæc potest cogitari differentia, quod per priorem statim amittitur tota fides, non sic per posteriorem, saltem in singulis personis, & ideo oportet de his modis sigillatim dicere.

4. Dico ergo primo: ecclesia vniuersalis, seu Romana non potest à fide deficere per hæresim. Est assertio de fide, & tunc frequens in Concilijs: & Patribus, vt superfluum videatur aliquid allegare. Videantur scripta in Defensione Fidei, lib. 1. cap. 3. In Symbolo etiam credimus, vnam sanctam ecclesiam: repugnat autē sententiæ hæresis, quia hæresis destruit fidem, & fides est fundamentum sanctitatis: ergo hæresis radicibus tollit sanctitatem. Vnde ratio propria, & in Scriptura fundata est, quia ecclesia Christi non potest deficere: deficeret autem, si per hæresim erraret: ergo non potest sic errare. Minus, & probata est, & est per se euident, quia fides est vinculum, & quasi forma constituens hanc ecclesiam, & membra eius, & ideo quicunque per hæresim fidem amittit, eo ipso incipit esse extra ecclesiam. Ergo si tota ecclesia fidem illo modo amitteret, eo ipso deficeret esse ecclesia.

Erroris fundam.

Confirm.

Notatio r. pro Catholica resolutione.

Notatio r.

Assertio de fide.

Ratio assert.

Vide infra disp. 9.

Error negans authoritatē Ecclesiæ.

Spit. 9. sect. 2. & in defen-
sione fidei
lib. 1. cap. 7.
& 8.
Expugnatur
primo.

Secundo.

Tercio.

Assertio 7.

Ratio prioris
partis.

Ratio post-
erioris.

Nota

Assertio 4.

Declaratur

clauem

ecclesia, & inciperet esse synagoga satanae. Maior autem probatur ex promissione Christi Matth. 16. Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prauelebunt aduersus eam, & ut de hac promissione nos certiores redderet, dixit Matthaei ultimo: Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi, utique per specialem protectionem, tum ut Deus, tum etiam ut homo, ut Sancti exponunt. Cyrill. Alexand. in libro septimo de Trinitate. Saluian. libro secundo de vero iudicio. Hieronym. in epistola ad Damasum. Prosper lib. 2. de vocat. Gent. Beda & Euthym. Matth. vii. Chrysostom. in eundem Matth. hom. 91. Vnde optime idem Chrysostom. homil. 4. in cap. 6. Hic ait dixit: Facilis esse solem extinguere quam Ecclesiam obseruari, & de hac ecclesia perperitatem videtur posse Leo Papa epistola 31. & Augustinus 22. de Ciuit. cap. 15. & sequentibus, & in tractatu de legibus tractando de perpetuitate legis gratiae libro 10. cap. 7. plura adduxi, quae hanc veritatem confirmant, & est optimus locus ad Ephes. 4. ubi Paulus dixit, dados esse ecclesiae pastores, & Doctores, ad consummationem saeculorum, donec occurramus omnes in virum perfectum: ergo usque ad illud tempus durabit vera ecclesia Christi militans, & viatrix, ac subinde per veram fidem ambulans.

Assertio de
fide.

Probat ex
scriptis.

Ratio prioris
partis.

Videntur
fidei dicitur in
disput. 13. de
inimicitia.

Altera ratio.

Infirmum he-
reticum ad
ecclesiam im-
mitem, de
quo infra di-

lem, & inuisibilem: & visibilem dicunt posse deficere, & errare: inuisibilem autem esse perpetuam, & infallibilem. Sed isti in primis recedunt a proprio dogmate, quo dicunt, nihil esse credendum, quod in scripturis non inuenitur: illa enim quammetio, seu ecclesia inuisibilis inaudita est in scripturis, vel Patribus. Secundo loquuntur contra verba Christi. Quando enim dixit Matth. 16. Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, aperte loquitur de ecclesia visibili, quam postea Petro commendauit pascendam Ioan. 21. Quomodo enim pasceret inuisibilem ecclesiam? Et tamen illi ecclesiae promisit stabilitatem, & porta inferi non prauelebunt, &c. Et eadem dixit Matth. 16. Dic Ecclesia, & si Eccl. suam non audierit, &c. quae clare supponunt, ecclesiam esse visibilem. Sicut etiam illud Act. 20. Posuit vos Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei. Vnde Aug. lib. 3. contra epistolam Parmen. cap. 5. Ecclesia, inquit, supra montem constituta abscondi non potest. Denique dum haeretici fugiunt ad ecclesiam inuisibilem, totam certitudinem scripturae canonicae auferunt: nam scriptura, in tantum ut canonica recipitur, in quantum per manus ecclesiae infallibilis ad nos peruenit, & ab eadem approbatur: si autem illa ecclesia inuisibilis est, quis potest cognoscere, an per manus eius scriptura ad se venerit, & ab ipsa approbetur? imo etiam occludunt viam salutis, quia extra ecclesiam veram, non est salus: si autem inuisibilis est, quis poterit illam cognoscere, ut in ea sit, & permaneat? de quo videri potest Aug. cont. Faust. cap. 11. ubi requirit sensibilia sacramenta ad distinctionem ecclesiae. Item lib. 4. de baptismo cap. 1. & Hieronym. epist. ad Damas. & Cyprian. de simpl. praelat. Latus de hac re infra disput. 9. sectione 8. & in defensione fidei lib. 7. cap. 7. & 8.

8. Dico tertio, quauis certum non sit, quae ecclesia credi tantum, ut pia, & probabilis, esse vera: si tamen tota ecclesia in aliqua huiusmodi re conspirat, tenendum est in eo non errare, non solum praetice, quod est manifestum, sed etiam speculative. Ratio primae partis est, quia non constat in his omnibus regi Ecclesiam ab spiritu Sancto, cum ad fidem ea non pertineant, nec sint ad salutem necessaria. Ratio vero alterius partis est, quia vniuersa ecclesia, etiam spectata ut humana congregatio, in qua sunt plures viri sapientes, habet humano modo, summam auctoritatem: ergo si tota ecclesia iudicat aliquid esse probabile, euidenter probabile est, & inde in primis tollitur periculum practici erroris, & de inde fit maxime verisimile, illud etiam in re ipsa esse verum praesertim quia etiam est verisimile, etiam Spiritum Sanctum specialiter adiuuare, & illuminare Doctores ecclesiae: si enim quoad veritates omnes naturales id conceditur, ut lib. 1. de Grat. cap. 2. nu. 17. diximus, quanto magis in hac materia sentendum erit. Sciendum est autem in his rebus esse gradus: ut sumi potest ex dicendis in disput. 19. sect. 2. nam quaedam illarum, licet non sint tam certae, ut contrariae sint haereticis, interdum sunt erroneae, quia proxime ad principia fidei accedunt, interdum sunt temerariae, propter magnum consensum Patrum, cui opponitur. Interdum vero sunt tantum probabiles, vel probabiliiores, & secundum eosdem gradus, erit magis, vel minus certum ecclesiam in his non errare.

9. Dico quarto. Licet ecclesia sit infallibilis in credendo, nihilominus formaliter, ut sic dicam, & tantum secundum se totam sumpta, non est sufficiens viua regula fidei in docendo. Ratio est quia impossibile est totam hanc ecclesiam conuenire ad aliquid de fide definiendum: & ideo neque est apta ab loquendum, & docendum per modum viuae regulae: Item quia magna pars huius ecclesiae non est sufficiens ad docendum, ne hoc pertinet ad statum eius, ut constat maxime de statui laicorum. Denique quia docere ex Cathedra definiendo, pertinet ad

7. Dico secundo, Haec ecclesia non potest errare in his, quae credit tanquam certa de fide, etiam per ignorantiam inuincibilem. Hanc etiam assertionem censio esse de fide certam, eamque late ostendi lib. 1. defensionis fidei cap. 4. & illam proprie probat locus Pauli ad Timoth. 2. ubi ecclesiam Dei viui vocat Columnam & firmamentum veritatis: nam si decipi posset credendo falsum, etiam per errorem inuincibilem, non magis esset columna veritatis, quam homo priuatus. Hoc etiam confirmat promissio Christi Ioan. 16. Cum venerit Paracletus docebit vos omnem veritatem: nam haec promissio maxime intelligitur respectu ecclesiae, & de veritatibus necessariis, & ad fidem pertinentibus. Vnde ratio a priori est, quia haec ecclesia regitur ab Spiritu sancto, tanquam ab sponso suo, & a Christo habet promissionem huius assistentiae Spiritus sancti, & ipsemet Christus est caput huius ecclesiae, iuxta illud ad Ephes. 1. Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, id est, triumphantem, & militantem, & specialiter super ecclesiam congregatam ex gentibus, & ex Iudeis, iuxta illud Osee 1. Ponent sibi caput vnum, ut recte exposuit August. lib. 18. Ciuitat. cap. 28. & ideo perpetuo influit Christus in ecclesiam, tanquam caput in corpus, ut ibid. Paulus dicit. Sicque protegit illam, ne circa fidem erret, etiam inuincibiliter.

6. Altera ratio huius veritatis, & ex fundamentis fidei euidentis est: quia si ecclesia Christi posset errare, credendo aliquid falsum, tanquam fide certum, etiam per ignorantiam inuincibilem: tota eius fides dubia redderetur: quia in singulis formidare posset, & dubitare, ne forte per ignorantiam decipiat. Consequens est aperte falsum, tum quia non posset hoc modo dici firmamentum veritatis: tum etiam: quia non posset obligare fideles ad aliquid credendum cum certitudine, & tanquam infallibile, quod est contra rationem fidei christianae, ut saepe dictum, & ostensum est: tum etiam, quia est contra vsum conciliorum, & sensum SS. Patrum: semper enim ad statuendam fidem, recurrunt ad ecclesiae sensum, tanquam ad omnino verum, & extra errorem, siue per ignorantiam, siue quocumque alio modo, ut videri licet in concil. Trident. sess. 6. cap. 8. & sess. 14. ca. 5. & apud August. lib. de uisitate credendi cap. 8. & 17. & in principio librorum de doctrina christiana, & Ambros. 3. de fide cap. 7.

7. His rationibus, & testimonijs coadi haeretici, admittunt aliquam Christi ecclesiam deficere non posse, nec in fide errare, ut tamen lucem veritatis effugiant, distinguunt duplicem ecclesiam, visibilem

clauem scientiæ, & est actus specialis potestatis à Christo datæ ad regendam Ecclesiam in doctrina. Christus autem non contulit hanc potestatem toti corpori Ecclesiæ, sed capiti, ut statim dicemus, & ita ex sequentibus sectionibus hæc assertio magis illucidabitur.

Ad fundam.
erroris in
num. 2.

10. Ad fundamentum hæreticorum iam responsum est, Ecclesiam non duci in credendo spiritu humano sed diuino, falsumque est tempore Antichristi omnino esse defecturam, ut etiam scripti lib. 5. contra Iacobum Angliæ regem cap. 10. à n. 17. Nani licet magna ex parte obscuranda sit per vim tribulationis, tamen multi perseverabunt, & erunt insignes Martyres, & Christus Matt. 24. per exaggerationem dicit, ut in errorem inducantur si fuerint potest. etiam electi. Significans, saltem electos, qui tunc etiam non deerunt, esse perseveraturos: idemque cum proportionem dicendum est de synagoga, quauis non sit æqualis ratio, quia illa non erat vniuersalis Ecclesia. In confirmatione petitur, an omnes Episcopi Ecclesiæ possint conuenire in aliquo errore, nam inter catholicos quidam affirmant, quia non inuenitur promissio. Alij negant, quia constitueretur tota Ecclesia in magno periculo erroris. Mihi vero neutrum videtur satis exploratum: probabile autem est, ad prouidentiam Christi pertinere, ut id non permittrat. Intelligiturque de collectione Episcoporum extra Pontificem: nam de illo statim dicam. Doct. inam de Concilio vbiorem habes inferius disp. 11.

Ad confirm.
ibid.

SECTIO VII.

Virum legitimum Concilium sit infallibilis regula fidei.

Ex multitudine pasto-
rum Eccle-
siæ confici-
tur, dāta esse
Concilia.

Supponendum est Christum Dominum ita instituisse suam Ecclesiam super petram, & sub vno Vicario suo, ut voluerit eam per Episcopos gubernari, ut Paul. testatur Act. 10. & ideo illi sunt quasi Principes Ecclesiæ, sub supremo, & sub illis sunt alij presbyteri, seu inferiores pastores, ac prelati. Ex qua institutione sequitur, ut sicut respublica temporalis habet sua comitia, in quibus præcipui de populo congregantur ad illam regendam: ita & in Ecclesia sunt congregationes Episcoporum, seu prelatorum, quæ Concilia, vel Synodi vocantur; nam prior vox fundamentum habet in Scriptura, ut patet Matth. 23. & iam est accommodata ad significandum huiusmodi Ecclesiasticum conuentum. Alia autem vox græcæ est, & synonyma, & iam à latinis frequenter usurpata.

Nomen con-
ciliij funda-
mentum ihs-
ta-
ber in Scrip-
tura.

Conciliorum
triplex ge-
nus.
1. genus.

2. Solent autem tria genera conciliorum distinguui, quædam enim dici possunt specialissima, seu dice. eliana, & sunt synodi, quæ in singulis Episcopatibus congregantur, in quibus vnus tantum Episcopus præst. & inferiores pastores cum illo conueniunt, de quibus loquuntur aliqui canones in decreto dist. 18. & Concilium Trident. sess. 24. cap. 4. & 22. de reformatione. Et de his nihil est dicendum: quia nunquam congregantur ad fidem docendam, sed propter regimen. In secundo ordine sunt concilia, quæ dici possunt particularia, de quibus loquitur Canon. 38. Apostolorum, & alij in dicta distinctione, 18. & Euseb. lib. 5. hist. cap. 22. alias 23. & talia sunt omnia, quæ non sunt vniuersalia totius Ecclesiæ, licet sint plurimum Episcopatum: & hæc in duo membra tacite distinguit, Aug. lib. 21. de Baptismo cap. 3. in concilia prouinciarum, & regionum: priora communiter vocantur prouincialia, seu localia, ut in 7. synodo Act. 3. & sunt tantum vnius Archiepiscopatus, & in eis præst. Archiepiscopus, suis suffraganeis Episcopis. Posteriora vocari solent nationalia, quia solent esse vnius nationis. In qua sunt plures Archiepiscopatus sub vno Patriarcha, vel primatæ,

2. genus bi-
membre.

qui præst. & aliquando vocantur generalia, ut in Concilio Toletano 4. in principio, vel vniuersalia, ut in Concilio Toletano 3. cap. 18. & in Carthaginensi 4. in principio: intelligitur autem secundum quid, vel per comparisonem ad priora, vel per respectum ad gentem, seu nationem, in qua celebrantur.

3. De toto autem hoc genere Conciliorum, quæ particularia vocamus: eadem est ratio, & doctrina quantum ad præsens institutum spectat: nullum enim illorum, per se spectatum, regula est infallibilis fidei, potest enim errare, ut de facto errauit tempore Cypriani; & sub illo: & generaliter traditur in synodo Romano. Sub Symmacho. Et ratio est quia tale Concilium non est vniuersalis Ecclesia, neque illam repræsentat, neque etiam illam obligare potest, ad credendum, quod docet, quia non habet iurisdictionem in vniuersam Ecclesiam. Nec denique inuenimus promissionem illi specialiter factam. Dixi autem per se spectatum, quia si accedet illi confirmatio Pontificis, iam erit infallibilis regula, tamen illam auctoritatem habet à Pontifice, non à se, & ideo probatio huius partis pendet ex dicendis sectione sequenti. Quod si quis interroget, quantam auctoritatem habeat hoc Concilium, ante confirmationem? Respondeo breuiter, si tantum proponat, & doceat illa, quæ iam sunt definita, vel quæ sunt per se satis clare, & expresse de fide; habet auctoritatem ad cogendum subditos, ut credant, & ad excommunicandum eos, qui repugnauerint, iuxta caput Ad abolendam de Hæreticis: quia ille actus magis est iurisdictionis, & sufficienter proponentis, quod definitum est, quam definitis, si autem aliquid de nouo tradat, quod non repugnet antiquæ doctrinæ: sed ex ea potius eliciatur, habet magnam auctoritatem humanam, cui contradicere, ordinarie temerarium erit, ut Cano, & Bellarminus, in hac materia docuerunt, potest autem in hoc magis, vel minus inueniri, iuxta qualitatem Concilij in amplitudine, vel antiquitate, vel maxime in modo, quo in Ecclesia receptum sit.

4. Tertium genus est Conciliorum generalium, seu vniuersalium, quæ Augustinus supra, plenaria vocat, de quibus Concilij tractari potest, quas conditiones requirant, & propter quas causas congregari possunt: aut debeant, & vnde habeant originem scilicet, an ex diuino iure, vel ex ecclesiæ institutione: sed de his videri possunt Bellarm. lib. 1. de Concilio. Turrecrem. lib. 1. sum. & Iacobus in opere de Concilio. Quod cum alijs eiusdem argumenti habetur etiam in tom. 13. tractatum, parte prima editionis venetæ anni 1584. Nunc tantum breuiter supponimus, ut hoc Concilium sit legitimum, debere esse congregatum auctoritate Pontificis, qui etiam debet in eo præsidere, vel per se, vel per legatos suos: item debere procedere sub obedientia, & vniione eiusdem Pontificis, quæ omnia in ipsismet Concilijs frequenter docentur: & in epistolis decretalibus Pontificum, & aliqua habentur in decreto dist. 16. & 17. Ratio vero est, quia Pontifex est supremum caput, ad quod spectat vniuersalis gubernatio, & omnia, quæ ad illam pertinent, & præsertim, quæ grauiora sunt, ut habetur in Cap. Maiores de Baptismo, & hoc patebit magis ex sectione sequenti. Vt autem talia concilia vniuersalia sint, sufficit, ut conuocatio sit vniuersalis, quantum moraliter fieri possit, & ut nullus Episcopus Catholicus per se excludatur: reliquæ verò circumstantiæ relictæ sunt, ut existimo, arbitrio Pontificis. Ex qua doctrina sumimus, Concilium non coactum à Pontifice, non esse regulam fidei, imò posse errare, ut in Concilio Ariminensi visum est. Item sequitur, Concilium in principio legitime congregatum, si in diffusu tēpori, pro quo durat, discedat ab obedientia, & vniione Pontificis, ex tunc non habere auctoritatem, neque esse regulam, ut in Basilienfi Concilio ex parte visum est, de quo nonnulla diximus.

Duo superio-
ra genera
Conciliorum
errare pos-
sunt in fide.

Currere
possunt.

Habent tra-
men magnā
auctoritatē,
& qualem.

1. genus Co-
ciliorum.

Conditiones
legitimi Co-
ciliij.

Sine dictis
conditioni-
bus errare
potest.

diximus in Defensione fidei lib. 3. cap. 18. num. 8. & disput. 9. de censur. sect. 2. multos indicauimus de re eadem tractantes, quæ quidem omnia à fortiori confirmabuntur ex dicendis: solum ergo superest Concilium legitimum, de quo principaliter mora est quaestio.

5. Vt autem breuiter ad illam respondeamus, supponendum est, varios esse modos, seu gradus in definitione talis Concilij. Primus est, quando in illo Papa personaliter adest, vt in Lateran. sub Innoc. & similibus, & definitio fit consentiente Papa, & Concilio. Secundus est, quando Papa adest per legatos habentes ab ipso specialem instructionem de veritatibus definiendis; & definitio fit à Concilio, iuxta talem instructionem. Tercius est quando legati veniunt sine instructione particulari, sed Concilio in generali committitur, vt in his vel illis materijs veram fidem definiant, & postea definitio fit consentientibus legatis, & tandem additur confirmatio Pontificis. 4. gradus erit, si definitio facta à Concilio, & legatis, confideretur antequam confirmetur à Papa. Quintus erit, si Conciliū aliquid definiat repugnantibus legatis, habentibus instructionem. Sextus, si definiat repugnantibus legatis qui talem instructionem non habent. Omittit autem hæreticos, qui in nullo istorum graduum, Conciliorum auctoritatem admittunt: nam suppositis, quæ dixi in præcedentibus sectionibus, nullum habent fundamentum & testimonia falsa, quæ varijs Concilijs imponunt, refellit sufficienter Bellarm. lib. 2. cap. 8. Et si attente legantur, quæ refert fere non pertinent ad Concilia generalia, præsertim in materia fidei.

6. Primo ergo certissimum est, Concilium generale in quo præsens adest Pontifex, esse infallibilem regulam fidei, & non posse errare in his, quæ in doctrina fidei definiunt, vel quæ approbat in materia morum. Hæc veritas ex Scriptura præcipue probatur exemplo Apostolorum Actor. 15. vbi in forma definiendi, *Videtur est Spiritu sancto, & nobis*, aperte docuerunt, Conciliū simile regi ab Spiritu sancto, cum definit, ergo non potest errare. Deinde probatur optime ex promissione Christi Ioan. 16. *Cum veneris ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem*: nam illa promissio non est facta solum personis Apostolorum, pertinet enim ad perpetuitatem, & conseruationem ecclesiæ, ergo facta est etiam pro successoribus, vel si facta est toti ecclesiæ, necesse est in tali Concilio impleri, vt pro tota ecclesiā seruari possit: solet etiam hæc veritas colligi ex verbis Christi Matth. 18. *Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*: quæ verba ad hoc propositum afferunt multa concilia, quæ supra refert Bellarm. Quia verò posuit accommodari, & ad concilia provincialia, & ad minores congregationes: aduertendum est tibi promitti peculiarem assistentiam, vel auxilium, vel providentiam omnibus, qui nomine suo, id est, per potestatem ab ipso datam, vel secundum debitum ordinem, ad aliquid congregantur, vnicuique tamen congregationi, iuxta capacitatem eius, & iuxta exigentiam causæ, vel negotij, & ita recte concluditur, quasi per argumentum à fortiori: sicut etiam perpendit eo loco Maldonat. si Christus adest quibuscunque congregatis in suo nomine, multo magis dicto concilio generali, & conferendo illi auxilium tali muneri necessarium: & ita induxit illum locum Greg. lib. 7. epist. c. 101.

7. Secundo, habetur hæc veritas ex perpetua traditione, & consensu ecclesiæ: nam in primis omnia generalia concilia in se agnoscunt istam assistentiam Spiritus S. & sub anathemate tanquam hæreticos damnant, non credentes definitionibus suis, & vniuersæ ecclesiæ catholica hætenus illis paruit, & Patres hoc iudicium talis concilij censent immutabile, & vltimum, quod non licet amplius in dubium reuocare, vt patet ex Leon. 1. ep. 61. 62. & 150. Et Greg.

lib. 1. ep. c. 24. prope finem, vbi dicit, quatuor concilijs prima generalia recipienda esse, sicut quatuor Euangelia, scil. quoad certitudinem in rebus definitis, sumitur etiam ex Athanasio in epist. ad Epist. etum, ex Aug. epist. 162. qui etiam in epist. 118. dicit, disputare de eo, quod vniuersa ecclesiā sentit, *insolentissima demencia esse*. Huiusmodi autem merito reputatur, quidquid vniuersale concilium, cum pontifice definit.

8. Vnde tandem sumitur ratio euident, ita antibus principijs supra positis, ostensum est enim, necessariam esse in ecclesiā aliquam regulam viam, quæ possit in cōtrouersijs fidei infallibiliter docere, quid tenendum sit, & in rebus obscuris, cum eadem certitudine, veritatem explicare, & ecclesiā proponere: item est ostensum, hanc regulam non posse esse totum corpus mysticum ecclesiæ, vt includit totum populum laicum, imo nec totum clerum, propter impossibilitatem, & insufficienciam, & quia non omnes sunt pastores, vel doctores ecclesiæ: ergo nulla potest cogitari inter homines regula maioris auctoritatis, quam sit vniuersale concilium cum pontifice: nam ibi est caput ecclesiæ, & alij principes ecclesiastici, qui merito dicuntur vniuersalem ecclesiā representare: ergo hæc maxime est talis regula infallibilis. Et confirmatur: quia huiusmodi concilium potest obligare totam ecclesiā ad credendum, quod sic definitum est, quia nulla est maior potestas, in ecclesiā: ergo quod sic definitur, oportet esse infallibile: alias contingere posset, ecclesiā obligari ad credendum de fide aliquid falsum, cuius oppositum ostensum est sect. præced. neq. contra hanc veritatem, inuenio difficultatem alicuius momenti.

9. Addendum verò est secundo, Concilium generale, in quo Papa non adest perse, sed per legatos, postquam ab ipso Papa confirmatum est esse infallibilem regulam fidei. Est assertio de Fide, in qua omnes Catholici conueniunt: & habetur iidem testimonijs, & principijs, & ex communi praxi ecclesiæ, nam plura ex concilijs generalibus à Nicæno usq. ad Tridentinum, hoc modo peracta sunt, & confirmata, & statim sunt habita, vt regulæ fidei infallibiles. Ratio autem est, quia ibi adest tota auctoritas ecclesiæ, quæ inuenitur in Concilio generali, cum præsentia Papæ, qui prius adfuit, quasi representatiue per legatos, & id, quod deesse videbatur de personalis consensu eius, per cōfirmationem suppletum est, ergo nihil deest ad plenam auctoritatem, & infallibilitatem talis Concilij, nam corporalis illa præsentia, non est de substantia: & sufficit quati spiritualis coniunctio per influxum potestatis, sicut alias significauit Paul. 1. ad Cor. 5. quando excommunicauit absentem: *congregatis vobis, & meo spiritu cum virtute Domini nostri Iesu*. Et confirmatur tandem, quia sæpe moraliter impossibile est Papæ personaliter adeste Concilio generali, sæpeq. esset cum magno dispendio ecclesiæ, ergo non est verisimile hanc præsentiam esse necessariam: quia neq. esset conueniens prouidentie modus, neq. est fundamentum ad id afferendum.

10. Tercio addendum est, quando concilium generale habet instructionem à Papa per legatos; de rebus in particulari definiendis, & ipsum concilium definit sequendo instructionem, errare non potest, & statim, nulla spectata confirmatione, incipit esse illa definitio regula fidei, & res definita de fide. Ita etiam sentiunt communiter Catholici, & est res certa; quia illa definitio iam habet consensum totius Concilij, & Papæ, non solum per legatos, sed etiam per seipsum: ergo habet tantam auctoritatem, & certitudinem, sicut definitio Concilij generalis, vbi adest præsens Papa. Patet cōsequencia, quia, vt dixi, præsentia, vel absentia personalis, seu corporalis parum refert, si alijs constet de iudicio, & de consensu Pontificis. Deinde probatur, quia illud Conciliū, quoad talem definitionem, habet confirmationem Pontificis, quati anticipatam: ergo non habet minorem

Probat. 2. Ratione.

Cōfirmat.

Affer. 2. Concil. gener. 1. modo definit. ens est etiam Regula fidei.

Eius ratio.

Confirm.

Affer. Concil. gener. 1. modo definit. ens est regula fidei.

Probat. 2.

Secundus.

rem.

rem auctoritatem, quam Concilium generale confirmatum. In his ergo tribus assertionibus, nulla est dubitatio. In hac vero ultima posset aliquid inesse difficultatis, sed facile expeditur potest ex his quæ tradunt Auctores citati, & ideo non immoror.

Dubium de
deficiente 4.
modo.

Quid sen-
tiant Pari-
sienfes.

Quid vero
Caiet Bellar-
min Et ple-
rique alii.

Autoris iu-
diciu.

Concil. gen-
deficiens 5.
& 6. modo
non est re-
gula fidei.

11. At vero quando Pontifex solum adest in Concilio per legatos, sine instructione particulari, & totum Concilium cum legatis aliquid definit, est graue dubium, an tale Concilium possit errare, & consequenter, an talis definitio faciat fidem ante confirmationem Pontificis: nam in hoc sunt opinioniones inter Catholicos: Parisienses enim, & alij qui credunt, tale Concilium esse supra Pontificem, consequenter affirmant, eius definitionem esse infallibilem, quia est à suprema potestate, & quia illud Concilium representat Ecclesiam vniuersalem. Contrarium vero docent Caiet. Turrecrem. quos refert, & sequitur Bellarm. lib. 2. de Concilijs cap. 11. Quibus adde Castrum lib. 1. de iusta heretic. punit. cap. 6. Quia verissimum est, Papam esse supra tale Concilium, quia infallibilitas nec inuenitur directe promissa tali Concilio, nec delegabilis est, & propter reliqua, quæ in eis videri possunt. Ego autem breuiter censeo, illud Concilium non esse regulam fidei, quia saltem eius auctoritas infallibilis est sub opinione, & quia non habet iurisdictionem ad obligandam Ecclesiam ante confirmationem. Nihilominus tamen probabilissimum censeo, non permissurum Deum, vt tale Concilium legitime procedendo erraret, vtique faciendo, quod in se est, non tam propter ipsum, quam propter Pontificem, quia esset magna perplexitas, & magnum scandalum Ecclesie, si Pontifex, & Concilium inter se dissentirent. Vnde à fortiori constat, generale Concilium definiens duobus vltimis modis, scilicet, vel contra instructionem Pontificis, quando illam misit etiam consentientibus legatis, vel illis dissentientibus, etiam si instructionem non habuerint, non esse regulam fidei, sed posse errare, quia non procedit legitime, sed vtroque modo à capite discordat.

Doctrinam de Pontifice vberius vide infra disputat. 10.

SECTIO VIII.

Vtrum Summus Pontifex etiam sine Concilio generali, sit infallibilis regula fidei.

DE Summo Pontifice duplex est potissima disputatio: vna de dignitate, & primatu eius, an fuerit ex institutione Christi, & consequenter sit de iure diuino: sed hæc pars supponenda potius nunc est, quam disputanda, quia reuera non est huius loci propria neque datur temporis commoditas, legi ergo possunt citati Auctores, præsertim Turrecrem. Cano. & Bellarm. & Caietan. in opusculis de hac re. Nos ergo supponimus tanquam de fide certum, Christum Dominum instituisse Ecclesiam suam, vt esset vna spiritualis respublica, habens monarchicum regimen, quod ipsemet Christus in Petro inchoauit, vt perpetuo duraret in successoribus eius. Ita constat ex promissione Christi Matth. 16. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: Nam est moraliter euident, per illum articulum, Hanc, Petrum designasse, præmiserat enim, Tu es Petrus, & statim subiungit, & porta inferi non præualebunt aduersus eam, significans per petuitatem & diffidij fundari in illa Petra, & consequenter illam Petram fore perpetuam, non in persona, sed in cathedra, & successionem. Et illi eodẽ modo statim promissit, peculiari, & singulari excellentia, clauem Ecclesie dicens. Tibi dabo clauem regni cælorum. Denique, promissionem hanc prope assentionem suam Christus impleuit Ioan. 21. dicens Petro,

Vide lib. 1.
de retentionis
fidei cap. 10.
& infra disp.
10. sect. 1.
Instituisse
Christum
monarchiam
Ecclesie, est
de fide.

Pasce agnos, & pasce oues meas, id est, rege & gubernare: hoc enim in humilibus locis significat verbum pascedi in Scriptura, iuxta Phralim Hebraicam. Totum gregem meum, à minimo vsque ad magnum, qui per agnos, & oues significatur: itaque ex consonantia horum locorum, & verborum proprietate, & ex rei necessitate, & materie grauitate, & ex communi sensu, ac traditione Ecclesie & Patrum omnium, constat Christum ibi instituisse primatum Ecclesie in persona Petri, vt in successoribus eius perpetuo duraret: & ita est hic articulus tenendus, non solum tanquam de fide, sed tanquam vnum ex præcipuis fundamentis fidei, & maxime necessarium, ad tollendas hæreses, & schismata, vt citati auctores latissime prosequuntur, referendo Patres, quos breuiter, & erudite colligit Maldonat. in vtrumque locum Matth. & Ioan. satis accurate illa exponendo.

2. Altera pars huius disputationis est de potestate Pontificis, quæ plura membra complectitur ad varias materias pertinentia, habet enim supremam potestatem iurisdictionis in foro sacramentali, de qua dictum est in materia de penitentia disp. 16. habet deinde supremam iurisdictionem in externo foro spirituali, & Ecclesiastico, quæ legislatiua est, seu directiua, & consequenter etiam est dispensatiua, & de illa tractauimus, in materia de legibus lib. 4. à principio, & lib. 3. de sententia fidei à cap. 6. & multa in tractatu de voto lib. 6. cap. 9. & de iuramento lib. 2. cap. 30. est etiam potestas coactiua, de qua in tomo de censuris disp. 1. sect. 2. dictum est. Extenditur etiam ad dispensandum indulgentiarum thesaurum, vt in tomo de penitentia disp. 39. declaratum est. Solum ergo superest dicendum de potestate definiendi, seu docendi Ecclesiam cum infallibilitate, quæ propria est huius loci: & quia de Pontifice, vt definiunt simul cum Concilio generali, iam dictum est, solum superest inquirendum. Vtrum si solus definiat absque generali Concilio, eandem habeat infallibilitatem: & sit regula fidei, vel possit errare: Quia non solum hæretici affirmant errare posse, quod mirum non est, cum primatum eius negent, Verum etiam aliqui catholici dubij sint: quia licet primatum agnoscant supra singulos de ecclesia, non tamen supra totam Ecclesiam collectivè, & in Concilio generali congregatam, quod etiam fundamentum saluum est, & ideo illo omisso,

Reccensentur
varie Pontificis potestates.

Præfens quæ-
ditio est solu-
de potestate
definiendi.

3. Ratio dubitandi esse potest. Primo, quia vna regula viuæ sufficit ecclesie, & hæc iam assignata est, scilicet Concilium generale legitimu, & approbatu: ergo Pontifex per se non est regula. Probatu consequentia, tum quia in potestate tam singulari, & excellenti, non oportuit dari multitudinem, tum maxime, quia in negotio tam graui non expediebat ecclesie, vt solus Pontifex sine supremo examine, quale sit in Concilio generali possit res definire. Vnde argumentor secundo, quia alias, quidquid Pontifex definiret, etiam si temere, & sine debito Concilio id faceret, esset de fide credendum, quod durissimum est. Terrio est communis difficultas: quia definitio semper fit à particulari persona, vt constat, sed nunquam est de fide hanc personam, quæ loquitur, esse verum Pontificem: ergo nunquam potest esse de fide, quod definit.

Partis neg-
argum. 1.

Secundum.

Tertium.

4. Nihilominus veritas Catholica est, Pontificem definientem ex cathedra, esse regulam fidei, quæ errare non potest, quando aliquid authentice proponit vniuersæ ecclesie, tanquam de fide diuina credendum: ita docent hoc tempore omnes Catholici Doctores, & censeo, esse rem de fide certam, quæ in primis probari potest ex testimonijs pproxime citatis. Nam Christus dedit Petro, & successoribus eius auctoritatem pascendi Ecclesiam, maxime in doctrina: & singulari modo, id est, non tantum per auctoritatem prædicandi, quam omnibus Apostolis iadifferenter tribuit, cum dicit, Euntes docete omnes gentes,

Asserti affir-
Catholica.

Probatu. r.
ex Script.

gentes, & prædicat Evangelium omni creatura, sed per potestatem iurisdictionis, interpretandi, seu proponendi veritates credendas, & sub obligatione illas credendi: ergo hæc potestas habet necessario adiunctam infallibilitatem, & assensum Spiritus sancti, ut non erret. Consequentia probatur, quia hoc necessarium est propter infallibilitatem Ecclesie in credendo, quam supra ostendimus, nam si Pontifex docens illo modo, eam posset decipere, etiam ipsa posset decipi: imo cogeretur ad errorem, quia credere teneretur. Antecedens autem patet ex verbis Christi supra ponderatis, & ex traditione Pontificum, & Patrum: hæc enim ratione, docet Ecclesiam Romanam esse matrem, & magistram omnium Ecclesiarum. Vnde Damasus Papa epistola ad Stephanum, vocat Pontificem doctorem Orthodoxæ, & immaculatæ fidei, quod etiam agnoscit Hieron. in epist. ad eundem Damasum, de nomine Hypostasis. Atque ita idem probat alter locus, de fundatione, & edificatione Ecclesie super Petrum: nam si Petrus, vel successor eius posset Ecclesiam decipere, non esset firmum, & stabile ædificium, cum a fide penderet, & ipsa fides respectu Ecclesie, etiam penderet ex hoc fundamento. Vnde etiam concluditur, ita esse intelligendam aliam Christi promissionem Luc. 22. Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: intelligitur enim de Petro, non pro illo tantum, sed ut erat futurus petra, & perpetuum Ecclesie fundamentum, & ita durat in successoribus, saltem quatenus Pontifices sunt, ut exposuit Leo Papa serm. primo & secundo de assumptione sua, & Innocent. III. in Cap. Misere de Baptismo, & multis alij pontifices in suis epistolis decretalibus.

Probat. 1.
ex consensu
sancti ec-
clesie.

5. Secundo igitur, & principaliter probatur assertio, ex consensu, & traditione Ecclesie: nam in primis, ut dicebam, Pontifices à principio hanc potestatem in se agnouerunt, & illa vti sunt, & non est verisimile illam usurpasse, tum propter eorum multitudinem, & magnam sanctitatem, tum propter consensionem, & obedientiam Ecclesie. Deinde ipsamet Concilia generalia approbata hanc in pontifice potestatem recognoscunt, ut patet ex Concilio Viennensi in Clem. v. nica de sum. Trinit. & ex Concilio Florent. sess. 25. in fi. & ex Lateran. sub Leone X. qui articulum 24. Lutheri, hanc veritatem negantis, tanquam hæreticum damnauit. Item Concilia provincialia à pontificibus confirmata recipiuntur ab Ecclesia tanquam regula fidei infallibilia, ut patet ex Concilio Mileuitano, & Arausico. & ex multis Toleran. & Carthaginensibus, & præcipue de Romanis, seu Lateranensibus, de quibus ita sentiunt omnes Catholici Doctores: ergo signum est, Pontificem, sine Concilio generali, posse aliquid de fide constituere, & consequenter sine Concilio provinciali: nam est eadem, vel maior ratio, quia potest alio modo sufficientem diligentiam adhibere. Denique ita etiam senserunt omnes Patres antiqui quos refert Vualden. lib. 3. doctrinalis, Hosius in confes. fidei cap. 53. Canoh. 5. & 7. de Locis. Turrecrem. lib. 2. Sum. cap. 109. & sequentibus, & Bellarm. lib. 3. de Pontifice, Salmeron super March. 16. & super alia testimonia citata, & ibi expositores moderni, & videri etiam potest Directorium Inquisitorum 2. part. quaest. 3. & 7. vsque ad 17. & Penha in scholijs ad illas.

Probat. 2.
ratione, quia
in primis
potestas
potestatem
causam
allogare
Concilio,
ut ostendit
ita.

6. Tercio, possumus hanc veritatem ratione explicare, quia in primis non expediebat Ecclesie, propter quam hæc potestas data est Pontifici, ut illa daretur quasi alligata, & dependens à Concilio generali: ergo verisimile non est ita fuisse datam, ac subinde poterit Pontifex, sine tali Concilio veritatem definire, sine periculo erroris. Antecedens ostenditur primo, quia difficillimum est Concil. generale congregare, & ordinari fieri non potest sine magno labore, & dispendio Ecclesie, & aliquando po-

test esse moraliter impossibile, propter persecutiones, bella, vel alia impedimenta. Aliund vero potest sepe instare necessitas dammandi novam insurgentem hæresim, vel declarandi veritatem aliquam necessariam, quæ in dubium reuocatur: ergo oportuit Summum Pontificem habere hanc potestatem independentem à Concilio generali. Secundo, quia ita erat utilius ad maiorem Ecclesie unitatem, quia nisi caput Ecclesie haberet in omnibus superiorem potestatem, facile posset oriri schismata. Tercio nunquam legimus hanc potestatem datam esse Pontifici dependentem à Concilio: sed potius è conuerso, datam esse Concilio dependentem à Papa. Vnderatione illius habet infallibilitatem, & ideo ante confirmationem eius non habet dictam auctoritatem: ergo Pontifex per se habet illam, unde de facto solent Concilia generalia illius sequi iudicium, ut videre licet in Ephesino 1. & in Chalcedonensi, & in Nicæno secundo. Et videri etiam potest Innocent. I. epist. 26. & Gregor. lib. 4. epistol. 32. & Gelas. in epistola ad Faustum.

Corollar. 1.
de præceptis
morum.

7. Et ex hac generali assertionem sequitur primo Pontificem non posse errare, in præceptis, seu rebus moralibus, quas tradit, vel approbat pro vniuersa Ecclesia. Hoc intelligendum, quantum ad substantiam, seu quantum ad honestatem morum: nam quoad circumstantias, vel multiplicandi præcepta, vel rigorem, aut nimias pœnas, non est inconueniens aliquando committere aliquem humanum defectum, quia hoc non est contra Ecclesie sanctitatem: approbare autem turpia, pro honestis, vel è conuerso, damnare honesta tanquam iniqua, repugnat veritati, & sanctitati Ecclesie: & ideo in his etiam non potest errare Pontifex. Quod dixit esse de fide Antonin. 3. p. tit. 12. cap. 8. §. 2. Cano vero lib. 5. de locis capit. 5. dixit parum dilatare. Alij vero recentiores paulo minus rem hanc exaggerant. Molina de iust. disp. 325. Bellarm. lib. 4. de Roman. Pontif. ca. 5. Declaratur exemplo. Nam Ecclesia approbavit communionem laicorum, sub vna specie, tanquam sufficientem ad salutem, & ideo hoc habetur tanquam certum de fide, iuxta Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. sed in hac, & simili materia, ut Ecclesia id teneat, sufficit approbatio Pontificis, imo illam tenetur Ecclesia sequi: ergo ut Ecclesia non erret, necesse est, ut Pontifex in tali materia errare non possit, & ita sensit etiam Innocent. III. in Capitul. Per venerabilem, qui filij sint legitimi. Denique omnia adducta in assertionem, hoc corollarium confirmant: præsertim quia, ut supra dicebam decreta morum includunt doctrinam moralem, non minus necessariam ad salutem, quam sint alie veritates fidei.

De fide esse
putatur ab
Antonin. &
Cano.

8. Secundo inferitur non posse errare pontificem in Sanctorum canonizatione, ut recte docuit D. Thom. Quodlib. 9. art. ultimo. Anton. & Cano. supra, & Bellarm. lib. 1. de Sanctorum beatitudine ca. 5. Azor. tom. 2. lib. 5. cap. 6. q. 5. Valen. 10. 3. d. 1. q. 1. pun. 7. §. 40. Verfic. Itaque quod ad Sylu. Canonizatione. q. 3. ubi refert Ioannem de Napoli absolute damnatæ contrarium de hæresi. Turrecrem. lib. 2. Sum. cap. 110. Sumitur vero nostrum corollarium ex Gregor. in capit. Sicut, dist. 15. & Bernard. epistol. 174. ad Lugdunenses. Ratio vero est quia hæc est pars quedam materie moralis, & valde necessaria, ut Ecclesia non erret in cultu, & adoratione religionis, alias contingere posset, ut coleret hominē damnatum, & ad illum preces funderet, quod est etiā contra puritatem, & sanctitatem Ecclesie. Item non licet fidelibus dubitare de gloria Sancti Canonizati, id enim sub præscisa obligatione precipiunt pontifices, in ipsa Canonizatione: ergo oportet ut illi præcepto non possint subesse error, alias deficeret Deus in re maxime necessaria Ecclesie, quod est contra prouidentiam, & promissiones eius, & ideo quauis hæc illatio non sit de fide, censeo esse sanæ certam, & contra-

Corollar. 2.
de canoniza-
tione Sancto-
rum, de qua
in Defens. fi-
dei lib. 1. c. 8.
nonnulla.

Et ratio.

Temenarium
est sentire
contra præ-
cedens co-
rolla.

FIAT

tiam esse impiam, ac temerariam. Lege, si placet, Valden. tom. 3. doctrin. tit. 14. cap. 22. & sequent. Castr. lib. 1. de iust. haret. pun. cap. 6. Anconitanum q. 14. & sequentibus.

Carol. 1. de approbatione Religio. num.

Cani error circa hoc collat.

Ratio pro eodem collat.

Ad 1. argum. in num. 1.

Ad secund.

Ad 1. arg.

9. Tertio infero, non posse Pontificem errare in approbatione religionis: ita tradimus etiam a clariis to. 3. de Religione lib. 2. cap. 17. & amplectuntur recentiores communiter. Azor. to. 2. lib. 5. cap. 7. q. 2. Valentia supra, & quos dicto loco citamus, quod intelligendum est, quoad substantiam eius, quidquid sit de circumstantiis, ut esse possunt, vel in approbatione religionis non necessariis, vel in nimia multitudinem earum, quamvis etiam in his non sit temere ferendum iudicium: substantiam autem voco, quod religio approbata, non solum non sit noxia, vel inutilis, sed etiam simpliciter sit via ad perfectionem, in quo grauiterrauit Cano dicto lib. 5. cap. 5. contrarium sentiens: nam illud temerarium reputauit Diuus Thom. opuscul. 19. cap. quarto, & dicta assertio est valde consentanea Concilio Tridentino sess. 23. capit. 16. de regularibus, & Concilio Constant. quod damnauit Vuiclephum, & Ioannē Huss, quia male sentiebant de religionibus à Sede Apostolica approbatis, quos refellit Vualden supra tit. nono, præsertim à cap. 83. Bellarm. lib. de Monachis, & alij scribentes contra hæretic. Denique fauet communis sensus ecclesiarum, ita sentientis de religionibus approbatis, & contrarium tanquam scandalosum, & impium damnatis. Ratio vero est, quia hæc etiam est magna pars materię moralis: oportet enim, ut ecclesia habeat securitatem & certitudinem, non tantum in præceptis, sed etiam in cõsilijs, & in via perfectionis. Item, quia approbare religionem, est quasi canonizare tale institutum, ut sanctum: ergo ad prouidentiam spiritus sancti spectat, ut in hoc non permittat errare Ecclesiam, quam specialiter regit. Erraret autem ecclesia, si Pontifex posset errare: ergo credendum non est, id accidere posse.

10. Primum argumentum ex dictis solutum est: nam re vera in ecclesia non sunt duæ regulæ infallibiles viue, sed vna tantum, quæ est Summus Pontifex, qui potest varijs modis uti ad definiendum suam potestatem, prout opportunitas tulerit & ecclesie fuerit expediens, & ideo vnus illorum modorum est, definire cum Concilio generali, quia interdum expedit, ad maiorem ecclesie satisfactionem, utque magis constet de communi consensu eius, & ad maiorem confusionem hæreticorum, vel quoruncunque contradicentium, ut recte nobis declararunt Apostoli, exemplo suo Act. 15. & ad Galat. 2.

11. In secundo vero argumento postulat, quam diligentiam debeat Pontifex adhibere ad definiendum, quando Concilium generale non congregat: Ad quod breuiter respondeo, aliquam, sine dubio, esse necessariam, quia Deus non vult, ut homines temere iudicent, vel gubernent: quanta vero futura sit, nullo iure, saltem diuino definitum est, sed prudentie ipsius Pontificis relinquitur. Solet autem quæri quid sit futurum, si Pontifex sine præmissa diligentia definiat: aliqui dicunt posse tunc Pontificem errare, & ecclesiam posse tunc non assentiri, sed hoc periculosum est, quia ecclesie non poterit constare, an Pontifex adhibuerit sufficientem diligentiam necne, vel relinquatur singulorum arbitrio, ut iudicent, an diligentia sufficiens fuerit, & ideo melius, ut existimo, responderetur, non admittendo casum: nam Spiritus sanctus qui regit ecclesiam non permittet Pontificem tam imprudenter definire, & ideo quoties absolute definit, credendum est sufficientem diligentiam præmisisse.

12. In ultimo argumento petitur quæstio superioribus annis valde controuersa, an sit de fide, hunc Pontificem, esse verum Pontificem? quam non possum nunc pro dignitate disputare, breuiter tamen multi sentiunt non esse hoc de fide, sed vix poterunt

sustinere certitudinem fidei in rebus definitis à Pontifice, nisi consequenter dicant, non solum Pontificem verum, sed etiam nec reprobatum ab ecclesia, posse errare definiendo, quod censet Bellarm. supra. Ego tamen fere ante triginta annos, hoc est anno Domini 1585. docui Romæ, esse de fide, hunc Pontificem esse verum Pontificem, postquam sufficienti consensu totius ecclesie receptus est, & ita approbatus, ut omnes illi obedire teneantur, etiam in definitionibus fidei, quia hæc obligatio, necessario supponit illam certam fidem, & illa veritas particularis, est sufficienter contenta in vniuersali dogmate fidei, quod successor Petri est verus Pontifex, & tunc sufficienter applicatur, & fidelibus proponitur. Quam sententiam postea nostri, vel publicis disputationibus defendebant, vel typis etiam nonnulli mandarunt. Ex quibus consilijs potest Alphonsus Salmeron libro primo in Epistol. Pauli, parte secund. disputat. de ecclesia, satis ante medium à S. Angelicam. Albertinus tom. prim. coroll. 3. Theologico, ex tertio principio philosophico quæst. 3. à num. 10. Valentia supra, in §. 38. verfic. Secunda ratio, licet ipsius probatio parum concludat. Reliqua videri possunt in supracitatis authoribus.

Vide infra disp. 10. sect.

DISPUTATIO SEXTA.

De Actus fidei.

Post tractatum de obiecto fidei, priusquam dicamus de illius habitu, dicendum est de actu, qui natura sua prior est, nam propter illum est habitus, & ab illo speciem sumit: actus autem fidei, secundum generalem rationem suam abstrahit ab humana, & diuina fide, in præsentem tamen solum de diuina tractamus, & ideo supponimus omnia, quæ de humana fide, seu de communi ratione actus fidei solent Dialectici disputare. Similiter actus fidei diuine conuenit cum alijs actibus virtutum in fusarum, in ratione actus supernaturalis, ad quem ex vi suæ speciei, & nature, est diuina gratia necessaria, & de illa etiam sub hac generali ratione nihil in præsentem dicendum est, quia ad materiam de Gratia spectat, & ibi sufficienter dictum est, libro secundo à capite quarto. Relinquitur ergo consideranda propria, & specifica ratio, actus fidei in fusæ: de quo prius substantiam, deinde proprietates, postea causas, & effectus considerabimus. Aduertendum autem est, actum fidei non habere ex natura sua causam, quæ cogat, seu necessitet intellectum ad illum efficiendum; quia euidens non est, & hinc fit, ut voluntas sit necessaria ad illum præstandum: & quia ante omnem voluntatem necessarium est iudicium, quod ad volendum inducat, quia nihil volitum, quin præcognitum, ideo etiam ante voluntatem credendi, necessarium est simile iudicium. Vnde resultant tres actus à nobis explicandi, qui incipiunt à iudicio, quo homo statuit expedire credere, seu credendum esse, & inde fit progressus ad voluntatem credendi, & tandem elicitur actus fidei, in quo fides consummatur: & ideo contrario ordine dicendum est, ac primo de hoc ipso actu, in quo fides consistit.

Totius disputationis partes.

SECTIO PRIMA.

Utrum fides sit actus intellectus, & quomodo definiri possit?

In principio huius materię, disputatione primæ dixi late de nomine fidei, atque ostendi, & actum intellectus, & voluntatis significare posse; ut ergo non sit iterum de nomine disputatio, suppono sermonem